

CARBONARII

PIESSĂ IN III ACTE

DE

C. D. ARICESCU

Urania

Scenăriști

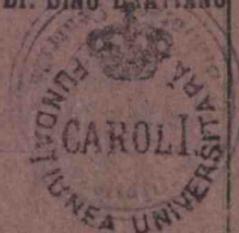
REPRODUCEREA SI REPREZINTAREA PE SCENĂ SUNT ÎMPRIBI

PĂRĂ VORBĂ AUTORULUI.

DOBÂJUNEA
Dr. DINU CRĂCIANU

PREÇULU, I LEU 50 BANI.

880

BUCURESCI

21, TYPOGRAPHIA NATIONALE, STRADA ACADEMIEI 21.

1 8 7 3

Inv. A. 32.550

CARBONARII

PIESSĂ IN III ACTE

DE

249992

C. D. ARICESCU

REPRODUCEREA ȘI REPRESINTAREA PE SCENĂ SUNTU OPRITE,
FĂRĂ VOEA AUTORULUI.

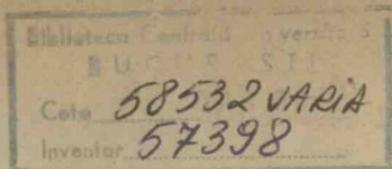
DONAȚIUNEA
DR. DINU BRĂTIANU

BUCURESCI

24, TYPOGRAPHIA NATIONALE, STRADA ACADEMIEI 24.

1 8 7 3

D. Dum. Brătianu, lespă-
toru conștiințiosu pentru cauza
nașoare

C. D. Arieșe

1956

RC 189 /02

Ori câte exemplare nu voră avea semnătura autorului voră fi urmărite
conform legii.

C. D. Arieșe

B.C.U. Bucuresti

C57398

DEDICATA
Domnului Constantinu Stănescu,
ARTISTU ÎN PICTURĂ,
și
MEMBRU ALLU COMITETULUI THEATRALU.

Amice,

Ați avută buna-voință a essamina acăstă operă în duoă rânduri; prin observațiunile și consiliele D-tale, ea a putută fi în stare a fi prezentată pe scenă, să obține unu succese neașteptată în séra de ⁷/₁₉ Decembrie 1872.

Pentru acestu cuvîntu, te rogă, priimesce dedicarea acestei opere, ca uă ofrandă de recunoșință depusă pe altarul amiciției.

Amiculă D-tale devotată.
C. D. Aricescu.

PERSOANELE

Principele de Canosa, ministrul poliției.

Contesa Eleonora Diamantini, mama lui Aniello.

Aniello, poet și publicist.

Michel, amicul său intim.

Marietta, fidanțata lui Aniello.

Margaretta, nutricea acestuia.

Antonelli, amicul lui Michel și alui lui Aniello.

Salvatore Beppo, căpitan în fortăreața Santa-Elma.

Unu officer din această fortăreață.

Sinosa, medicul lui Canosa.

Unu altu medicu.

Puebla, capul demagogilor.

Cichio, capul spionilor poliției și confidentul lui Canosa.

Gardianul de la ospiciul de alienați.

Unu comisar de poliție.

Angelo, temnicerul fortăreței.

Gendarmi, Carbonari, nebuni, etc.

Scena se petrece la Neapole, la 1821 (1).

(1) Vedî dicționarul de la *Conversation*, la cuvântul *Carbonari* — Vedî *Histoire des Sociétés secrètes*, par Pierre Zaccone, édition illustrée, pag. 159-250 — Vedî *Histoire universelle*, par Cesar Cantu, vol. XVIII, pag. 432-440.

T A B L O U R I

ACTULU I.

DIARISTULU. — TRIBUNULU POPORULUI. — EPISTOLA LU CANOSA. —
SUGRUMAREA LIBERTATILOR. — SBIRII POLICIEI. — ARESTAREA. — OMULU
CU MASCĂ. — SPITALULU DE NEBUNI. — UNU MEDICU CONSCIENCIOSU. —
VICTIMA PARTITELOR.

ACTULU II.

MAMA. — NOBILA REPUBLICANĂ. — AMICULU SI SOMNAMBULA. — ARESTULU
SUTTERANU. — SURPRIZA. — TRIBUNULU SI TEMNICERULU. — LIBERATORII. —
SI MILITARU SI CETATENU.

ACTULU III.

DESPOTUL SI SBIRUL. — DEMAGOGUL DEJUCATU DE DIPLOMATU. — MAMA
SI POLITAIUL. — SCRISOREA PLASTOGRAFA. — TIRANIA DEJUCATA. — DINTE
PENTRU DINTE.

ACTULU I.

Scena represintă uă cameră simplă; uă bibliothecă în fundū; la drépta, ună pată de lemnă și câte-va scaune de paie; la stînga, ună scriitoră, pe care suntă diare, cărți, ună pistolă cu duoë focuri și ună portretă de femeie.

SCENA I.

(La ridicarea cortinei, Aniello scrie înaintea unei lampe; după unu minut, el îl lăsă pana și redîmă capul pe mâna dréptă.)

Aniello.—Grea sarcină, dără nobilă și frumosă! A lumenă poporului despre adevăratale sălile interese, a desbatute cestiunile vitale înainte dă fi resolvate de corporurile legiuitoră, să denuncia abusurile impiegaților prevaricatori, și uneltirile neamicilor libertății să ai naționalității: etă missiunea publicistului — Din nefericire, diaristica începe a deveni și ea uă industrie lucrativă: pe buze, patrie și libertate; în animă, interesul și passiunele. Aniello nu va sacrifica interesele private pentru interesele generale. (Continuă a scrie).

SCENA II.

Aniello și Margareta.

(Margareta, viindu înctă pe la spate, depune uă sărutare pe fruntea lui Aniello.)

Aniello (tresărină) — A! D-ta escă, buna mea Margareta? Nu te-ai culcată încă? (continuă a scrie și a vorbi.)

Margareta. — Abia amă închisă ochii, și am avută un visu urit.

Aniello. — Credă în visuri?

Margareta (ședând lângă ellă). — Visurile sunt adesea uă previzuire a viitorului.

Aniello. — Eu nu credă în visuri, mamă Margarettă.

Margareta. — Visulă meă, Aniello, este uă previzuire.

Aniello. — Am sfîrșită! (lăsând pana). Ei bine! Ia spune'mi visulă D-le, mama Margarettă.

Margareta. — Se făcea că te plimbă p'ună cîmpă cu floră; fluturi săburaă împrejurulă tău; ună pără curgea limpede prin acea frumosă poiană; pasăriile cântauă prin arboriă ce te umbrău; iar tu culgeaă floră, cântă, erai veselă. D'uă-dată un Balaură cu arripe năvălesce asupra ta; eu scotă ună țipătură..... Cându-étă ună Angelă, luminosă ca soarele, se repede din ceră, c'uă sabie de flacără, și ommoră Balaurulă.

Aniello. — Poetică visu! Si cine credă să fie Balaurulă? Cine credă să fie Angelulă?

Margareta. — Balaurulă? Suntă aceia ce 'ti găndescă rău. Angelulă? Este D-deu (a parte) și Contessa!

Aniello (se scolă). — Si dupe D-deu, escă D-tă, buna mea Margareta; D-tă, care 'mă 'ti locă de mamă; D-tă, care aici sacrificată mica D-tele avere ca să'mă luminești sufletulă cu lumina adevărului. D-tele suntă datoră recunoșință și iubire de fiu; căci mama mea e moartă! N'o cunoscă.

Margareta. — La educația ta a contribuită numai unchiul meu, care te-a adoptată prin testamentul său; cu avereala lui 'ti-a putută termina învechitărele la Paris. (a parte) Cându-ar sci eluă cu că este datoră și viața și instrucțiunea!

Aniello. — De aceea 'i păstrează, ca și D-tele, recunoșință eternă.

Margareta. — Si cu toate acestea, tu nu mă iubescă!

Aniello. — Nu te iubescă eu, pe D-tă?!

Margareta. — Nu! Căci de mați iubi, măi însotii în Elveția, lăgnulă nascerii telle. În Neapole 'ti-a făcutu atâția neamici! Numai D-деu te-a păditu pene adă de pumnalele assassinilor.

Aniello. — Imi facu datoria, buna mea Margareta, precum și-a făcutu toți aceia cari au sacrificatul chiar viața pentru patrie și libertate.

Margareta. — Dér a demasca pe fură, pe intriganți și pe trădători, este a 'ti face neamici putinți. În toate nopțile, figură spăimântătoare daă ocolu locuinței noastre: suntu săbiră, Aniello, plătișă să te assassine. D-деule! Mai bine să moră, de cătă să văd... (își șterge uă lacrimă).

Aniello. — Te speră de fantasme, buna mea Margareta. Eșu n'amă intențiu nici uă figură sinistră, nici în somnă nici aevea.

Margareta. — Anima 'mă prevăstescă uă mare ne-norocire!

Aniello. — Linisteste-te, mamă Margarettă. D-деu veghiadă assupra celor ce urmădă preceptele selle. (s'aău de bătându in ferestră).

Margareta (se scăla speriată dupe scaună). — Cine să fie oare?

(Bate a două óră).

Aniello (ridicându perdéoa). — Este Marietta! Du-te de' deschide curându, mamă Margarettă.

Margareta. — Ce caută ea la noi la acăstă oră? (esse).

Ariello. — Ce fricosă femeie! Déră n'are ore drepitate? Fi-va visulă ei uă prevăstire? Ce veste 'mă adduce Marietta?

SCENA III.

Aniello, Marietta și Margareta.

Aniello. — Ce plăcută veste 'mă adduce iubita mea Marietta? (o imbrățișă).

Marietta. — De două țile nu te-am văzută, Aniello. (încetă). Am să te comunică ceva importantă.

Aniello. — Mamă Margarettă, este târziu; nu te sămănuș?

Margareta. — Ești mă retragă, copil meu; Amorul iubesc singurătatea.

Marietta și Aniello. — La revedere, mamă Margaretă! (o sărută).

Margareta. — (sărutându-p' amendoi) (a parte) Ce angelu de femei! Numați ea lărui putea îndupla să plece în Elveția. 'I voi descoperi secretul, când va fi aci (esse).

SCENA IV.

Marietta și Aniello.

Marietta (ședând lângă scriitoru). Aniello, trebuie să plecăm. Reacțiunea a triumfat.

Aniello. — Încă nu.

Marietta. — Am citit în jurnalele de aici.

Aniello. — Jurnalele Reacțiunii? înțellegă! Scopul lor e a demoraliza poporul. Dérău să lăsăm asta. Cât sunt de fericiți căndu-te vădu! Tu mă faci să uită toate grijile, toate suferințele!

Marietta. — Grijă? Sufferință? Tu déru ai grijă și sufierință pe care ești nu le cunoști? Vre-uă nenorocire te amenință? Vorbesc, spune-mi tot; te conjur pe amorul meu.

Aniello. — Carriera mea este spinosă, Mariettă! Sunt sentinelă care dă alarmă; sunt soldatul din avangardă care înfruntă primele glonțe ale neamicului.

Marietta. — Esplică-te; ce vrei să dică?

Aniello. — Marietta, să nu ne facem illusioană. Constituția va fi nimicită; libertățile publice, sugrumate; tribunii poporului, arestați, esilați, uciși.

Marietta. — Este déru adevărată că oștirea republicană este învinsă de oștirea austriacă ?

Aniello. — Positivă, nu sciū; déru datoria mea de tribună allă poporului îmă ordonă a schimba pana cu spada, spre a respinge din țără pe neamicul naționalității noastre. Patria înainte de tōte.

Marietta. — (Se scădă). Ei bine ! patria înainte de tōte ! Ați dreptate. Déru te voiă însoți în corpul voluntarilor care vor merge a respinge pe neamicu după teritoriul patriei.

Aniello. — Tu, Marietta ? Uă ființă așa de delicată !...

Marietta. — În acestu corpă debilă bate uă animă de Italiană ; voiă sci să sufferă bărbătescă, lingă Aniello, și trudele și pericolele resbellulu. Ore pentru prima dată uă Italiană luptă cu spada, pentru patrie și libertate, alături cu bărbatul său cu fidanțatul ei ? Aniello, dulce e a lupta să muri pentru libertate, alături cu acela ce iubesc cineva !

Aniello. — Ești demnă de amorul meu și de stima mea. Fie voia tea ! Daca patria mă va chiama mâine ca să apără cu spada, precum amă apărat-o până adă cu pana, voiă luptă alături cu Marietta mea ; și de vomă muri, vomă fi immormentăți unulă lingă altulă ; și sufletele noastre voră fi fericite colo susă, dacă nău putută fi aici josă !... Déru să lăssăm aceste idei triste. Ședă, Marietta. (Ședă față în față). Câtă e de dulce, după uă di de lupte politice, a repausa unu minută sufletul său pe anima femeii ce iubescă !

Marietta. — Câtă suntă de fericită !

Aniello. — Marietta, tu ești angelul meu custode ; tu și locul mamei, pe care n'amu cunoscut-o,

Marietta. — (văzându pe scriitorul portretul Contessei). Unu portretă de femei ! (se uită în ochii lui Aniello). Aniello, acestu portretă ? (se scădă).

Aniello. — Este allă Contessei Diamantini, patrona Margaretei.

Marietta. — Ce caută pe scriitoriu lă tă?

Aniello. — L-amă găsită aci, cândă m-amă intorsă a casă. (se scăză). Nică nu ţ-amă băgată de sămă.

Marietta. — Câtă e de frumosă! O cunoscă, negreşită?

Aniello. — Nu, Marietta.

Marietta. — Aniello, nu mă înșeli?

Aniello. — Te asigură pe onore.

Marietta. — Aniello, suntă gelosă, fiindă că te iubescă; și te iubescă ca Jullietta pe Romeo; și nu suferă ca altă femeie să împartă cu mine amorulă tău. (aruncă portretulă pe scriitoriu, și se gătescă să plece).

Aniello. — (oprind'o). Așă dărău nu mă credă? Ei bine! te va asigura Margaretă. (o strigă din ușă). Mamă Margaretă! Mamă Margaretă!

Margaretă. — (d'affară). Viu îndată.

Aniello. — Speramă că voi fi credută, cândă te amă asigurată pe onore. Indoiala ta îmi face mare reu, Marietta.

Marietta. — Te iubescă, Aniello! te iubescă cum nu credă să fi iubită altă femeie în lume.

SCENA V.

Aniello, Margaretă și Marietta.

Margaretă. — Ei bine, copii mei? Ce este?

Marietta. — (luându portretul Contessei după scriitoriu). Allă cuă este acestă portretă, mamă Margaretă?

Margaretă. — (ridândă). Amă înțellesă! Este portretul Contessei Diamantini, cu care amă copillărită în cassa părințiloră ei; mi lă dată ca suvenire.

Marietta. — Te credă, mamă Margaretă; dară ce caută pe scriitoriu lă lui Aniello?

Margaretă. — Amă dată de ţăpusă uă nouă cădră; mi'lă a addusă astăldă, și'lă amă uitată de scriitoriu

luř Aniello ; éta totř. Fiř liniscită, scumpa mea copillă! Aniello nu iubesc altă femeie de cătă pe tine ; te assigură pe santa Madonă.

Marietta. — (aparte). Să fie óre adevératū? (stă pe gânduri).

Aniello. — Te mai indoiescă, geloso?

Marietta. — Dacă te așă iubi mai puçinū! (privesc porțetulă).

Aniello. — Gelose suntă femeile!

Margareta. — (a parte). Trebuie să ſpună adevărul, ſă o linistescă. (trage pe Marietta la uă parte și vorbește la urechie). (încetă). Imi jură că vei pădi secretulă?

Marietta. — (încetă). Iți jură pe Madona. (către Aniello). Ertă-mă, Aniello ; te-amă ofensatū! Mă eră, nu este așă? (Ilă măngâie). Ce vrei tu ? Suntă gelosă, fiind că te iubescă!

Aniello. — (a parte) Ce îi va fi spusă óre Margareta? (tare) Amă uitatū ofensa, Marietta ; te iertă; și ca probă, éta..... (o sărută).

(S'aude bătândă în ferestră).

Margareta. — Cine să mai fie óre?

Aniello. — (uitându-se pe ferestră) E Michel ! Du-te de deschide și luř, Mamă Margareto.

Margareta. — Ce veste ne adduce ellă ? (esse)

Marietta. — Michel la acéstă oră ? Trebuie să ţi aducă vr'uă scire importantă.

Aniello. — Vomă yedea.

SCENA VI.

Cei de susă, **Michel și Margareta.**

Michel. — Salutare, amicii mei!

Marietta. — Ce veste, Signor Michel ?

Michel. — Bună veste, amica mea. Sgomotele respondăndite adă de foile Reacțiuni suntă false.

Marietta. — Adevératū ?

Aniello. — Sciri officiale?

Michel. — Ba nu, officiose.

Aniello. — (a parte). Înțellegă.

Margareta. — Să dea Dumnedeu!...

Marietta. — Esplică-te, signorū Michel.

Michel. — Acésta am aflat dela un amicū care este bine informatū; și amū venitū ca să îndemnū p'Aniello a face unū ultimū appellū la poporū, care appellū să appară în diarelle democratice, chiar mâine.

Aniello. — Nu e timpū de pierdutū. Adio, draga mea Marietta! Mă ierți, nu e aşa? Patria înainte de tōte!

Michel. — Datoria înaintea totuluī!

Marietta. — Nópte bună! (strâng māna la tus trei).

Aniello. } — Nópte bună!
Michel. } — Nópte bună!

Marietta. — (Din ușă) Mâine te vădū, Aniello!

Aniello. — De sigurū, iubita mea:
(esse cu Margareta).

SCENA VII.

Aniello și Michel.

Aniello. — Ce veste, Michel?

Michel. — Vestea nu este bună..... Oştirea italiană, de sub comanda Generalului Pepé, este învinsă la Abruzzi de către oştirea austriacă.

Aniello. — Dérū mai este oştirea de sub comanda Generalului Carascosa, formată din veterani albiți sub stéguri.

Michel! — Carascosa, amice, s'a îndreptatū cu veterani seř spre Roma, între Gaetta și Apenini, pe unde nu vine armata de invasiune; ast-fel că oştirea Generalului Pepé, compusă de recruți nedisciplinați și rěu echipați, a pututū fi ușorū învinsă de Austriaci. Planul ūptei a fostū grășitū. Totulū e perdetū! Oştirea lui

Carascosa e demoralisată! Peste câteva zile Regele sperjură va intra în Neapole în furgónele armatei de invasiune.¹⁾

Aniello. — Mare greşelă din partea patrioţilor a nu lupta cu forţe unite! Déră totulă nu este sfârşită; lupta decisivă se va da la porţile Neapolei.

Michel. — Illusiuř de poetă! Poporulă e demoralisată; și neamicii libertății, ajutați de Carbonarii mișe și de Reacționarii perfidi, au preparat teremulă Restaurației. Ceea ce mă îngrijasce iarăși mult e că viața ta e în pericolă.

Aniello. — O sciū; déru soldatulă nu trebuie să tremure din naintea glonțeloră.

Michel. — Déru citește, nenorocitule! (în presintă uă e-pistolă).

Aniello. — (aruncând ochiul pe ea) Eșu priimescu pe totă diaoa asemenea scisorii anonime, în care mi se amenință viața...

Michel. — Déru m'aă assigurată omeni ai poliției că...

Aniello. — Spaime de copii.

Michel. — Cu tōte astea, Calderarii te pândescu să te ommore. Chiar acum, viindu la tine, amă dărită că-te-va umbre dându ocolu cassei telle; negreșită, suntă sbiri plătiți să te assassine.

Aniello. — 'I-amă văduță și eșu după ferestră; déru nu mă temu; amă și eșu amicii invisibili, cari veghiadă necontentită asupra mea. În noptea trecută, trecemă prin piața di Monte-Oliveto; unu Calderaro îmi trimite unu stiletă care se opresce în brațul săngă; d'ua dată duoii Carbonari esu ca din pământă, apucă pe assassinu de gâtă, și infișă stiletele în animă, și disparu, trimițându-mă acăstă salutare: «curagiș, Aniello!»²⁾ Fiș demnă de numele ce porță!»

¹⁾ Istoricu — Vădu Cantu, locul citată.

²⁾ Aniello e diminutivul lui Mazzaniello.

Michel. — Aşa dérū cadavrul ū găsit ū adă-diminetă in piaça di Monte-Oliveto, și despre care aū vorbitū foile publice?.....

Aniello. — Este allū unuř assassinuř, plătituř se mě ommóre, și care a fostuř uccisuř de amiciř nostriř. Dar éta ce e mař straniř! Ierī amuř priimituř a treea epistolă de la persóna misteriosă, insotită de două billete de bancă, de căte 1000 franci fie-care. Eată-le (le arată luř Michel). Ea 'mī recomandă plecarea in Elveția, fiindu că persecuțiunile contra Carbonariloruř aū și inceputuř.

Michel. — Intr'adevărū, causa Carbonariloruř este pierdută! Consiliul ū vine din partea unei nînțe care se interesedă multuř de tine.

Aniello. — Si care consiliu nu 'l ū potuř urma. Dérū se lăsăm ū acesta. Care e rezultatul ū însărcinării ce 'ti amuř datuř?

Michel. — M'amuř addressatuř cu articolul ū tēu mař ânteiř la qiarul ū *Il Movimento*, care a refusatuř a'l ū publica, sub pretestuř că *appelul ū tēu la arme*, in care denunțuř pe Canosa și pe Puebla ca trădătoriř, este inopportunuř.

Aniello. — Înțeleguř! Redactorul acellei foř speră se vie la Ministeruř. Dar *Patria*?

Michel. — Redactorul acestei foř, după ce'mi a promis ū ierī că'l ū va publica, astădi 'mī-a răspunsuř că l'a pierdutuř. Témă 'mī este că l'a datuř luř Canosa, ca să'si attragă favorele selle.

Aniello. — De siguruř. Dérū redactorul *Constitutionaluluř*?

Michel. — A refusatuř și elluř, puinduř înainte totuř pretestul ū redactoruluř *Il Movimento*; in fine, mař tōte foile ce se pretinduř democratice aū refusatuř publicarea *appelul ū tēu la arme*: unele, sub pretestuř că nu voruř aș̄ face neamicuř pe Canosa, care de ierī 'ș̄i-a reluatuř postuluř de ministru alluř polițieř; altele, sub pretestuř că e de prisosuř adă oră ce încercare d'a rescula popo-

rulă, căci ostirea patriotică este invinsă. M'amă adresață în fine la doi librari-editori, cari au refuzat să și ei, sub cuvântul că să tem de persecuția lui Canosa.

Aniello. — Étă patrioți cari facă paradă de patriotism. Ei bine! Ilu voi tipări eu acestu *appel la arme*. Étă bană (îl dă un biletă de bancă). Trei mii de exemplare vor fi până mâine diminată imprimate și împărțite. Trebuie entusiasmată poporul, ca să se scole cu grămmada, și să sfărame, la porțile Neapolei, și ostirea de invasiune și pe despojii lui seculari.

Michel. — Ecățti facă voea, de și nu împărtășesc illușiunile tale. Déră ia citeșcămă epistola lui Canosa către Regele: sunt curiosă și cunoște coprinderea.

Aniello. — Originalul l'amă ascunsă așa de bine, în câțu toti săbirii Policiei nu'lă voră putea afla. Étă coppia. (o scotă din cutia scriitorului).

Michel. — (citește). «Sire,

«Sunt fericită atât anunță că, cu bană, cu promisiuni, cu intimidări, mai alături cu intriga, am reușită a desbina pe Demagog, să atrage mulți în parte-ne, ca și din cei flotați; prin concursul lui Puebla, șeful Demagogilor, am attrasă în partea noastră pe cei mai influenți capi ai Carbonarilor, din presă, din Adunare, din armata republicană.

«Partidul poreclită liberală sau altă progressulă, din cauza licenței pressei să atragă măsurelor stravagante ce propune, și în presă și în Cameră, să desconsiderați cu totul.

«Capitalurile, proprietatea, industria, comerciul, speciate de acești noi Iacobini, cari propună chiar ghilotina, dorescă cu sinceritate armata de invasiune, ca să scape famillia, avere, viața loră.

«Armata de invasiune n'are de câțu să arăta la frontieră ca să învingă armata republicană, demoralisată și conruptă.

„Putemă cânta victoria chiar de acumă, Sire ; grăbesce de vino în fruntea armatei austriace, pe care o vomă priimi ca pe liberatorea nôstră. Hidra anarchică va fi sdrobită cu totul.

„Pe Demagogiștii colțați, pe cari nici aurulă, nici amenințările nu-i au putut influența, amă luată măsură a'i aresta ; pe unii dintr'ensi, cei incorrigibili și periculoși, î-amă esterminat, cu ajutorul Calderarilor. Acum, ca totu-d'auna, Calderarii ne-au fost de mare ajutor; mulți din ei portă încă și masca, și costumul, și limbagiul de Carbonar; ei sunt cei mai buni copoi ai poliției, cari descopere vînatul cu îlesnire.

„În politică, ținta justifică mijlocul; în fine, Sire, terimul e preparat pentru Restaurație; toți cari poseda ceva facă urări sincere pentru întorcerea vechei stări de lucruri.

„Grăbesce, Sire, a veni, și fără grijă; însă în fruntea armatei austriace, căci Carbonarismul este încă influinte și cudețtor.

„Veî fi priimit de Lazzaroni, mai cu séma, cu cunună de flori, ca odinióră Cesarii Romei.»

Aniello. — Ei bine ! cum ți se pare, Michel, acăstă epistolă ?

Michel. — Infamă ! Dérū cum 'ti-a încăpută în mână acestu document preciosu ?

Aniello. — Prin amicii nostrii politici, cari ne servă cu devotamentu sincer și neinteresat; avemă de aceștia chiar lângă Canosa. Bănuindu pe curierul ce ducea Regelui la Laibach acăstă epistolă, ei l'a'u prinsu afară din Neapole, l'a'u uccis, și 'mă a'u făcută onórea a 'mă încredința mie acestu thesauru politicu, de care voi sci se usesu la timpul opportunu.

Michel. — Acum înțellegă de ce Canosa, care trebuie negreșită să possede articolul tău, dată fără îndoială de infamul redactoru allu Patrie, și în care articol tu reproducă epistola în cestiune, acumă înțellegă de ce

Canosa întrebui înteză totă mijloacele ca să puie mă pe originalul. Astă séră eramă la theatru; Cichio confidențul lui Canosa, imă șoptește la urechie: «șcă amicul lui Aniello; înduplecă'l să mă dea epistola Principelui Canosa, trimisă Regelui la Laibach, în schimbă pentru libertatea lui, fiindă greu compromisă. Așteptă aci respunsulă într'uă oră.» Erau dece ore.

Aniello. — (consultându orologiul). Acum suntă $10\frac{1}{2}$ ore.

Michel. — Așa dără?

Aniello. — Refusă. Aceasta e unu documentă fără prețiosu pentru noi. Nu mă speriu de amenințările loră.

Michel. — Dără refusându, puță în jocă capulă tău, Aniello.

Aniello. — Soldatul fricosu merită să fie împușcată.

Michel. — Atunci trebuie să te stămuți în altă parte, chiar în năpteacă aceasta; aci nu ești în siguranță.

Aniello. — Cuiteza-voră să mă assassine chiar în cassa mea? Ș'apoiai, Michel, omulă nu poate evita destinul său.

Michel. — Dără omulă trebuie să depărteze pericolulă, cândă illu cunoscă.

Aniello. — Cine intră în Revoluție se logodește cu Mórtea.

Michel. — Atunci mă strămută ești la tine, ca să împartă sărta ta. Pentru oră ce eventualitate, trebuie să scii locul unde aș ascunsa epistola lui Canosa.

Aniello. — Ai cuvântă. În tine amă totă increderea.
(își șoptescă la urechie).

Michel. — Bine! Mă ducă dără să înscriuțești nevasta că în năpteacă aceasta dormă la tine. Intr'uă jumătate de oră suntă înapoiai.

Aniello. — Fie! pentru că o voescă tu; dără nu e nevoie.

Michel. — La revedere! (aparte). Ce omă straordinară! Trebuia să se nască peste unu secolă! (ese).

SCENA VIII.

Aniello. (singură). Cine va fi ore misterioșa persoană care să interesează atât de multă de viața mea? În fiecare zi priimesc câte uă epistolă care mă recomandă prudență și pașă; adă amă mai primită uă epistolă, în care mă arată mijlocul cum să mă apără de pumnalele assassinilor. Ce ță e scrisă de susă în frunte ță e pusă. (să primble pe ginduri),

SCENA IX.

Unu Comissarū și patru gendarmi, cari se oprescă la ușă.

Comissarul — Signioră Aniello, în numele legii esci arestată.

Aniello. — Arestată, eu?

Comissarul. — Omul legii te arestășă în numele legii.

Aniello. — Mandatul de arestare?...

Comissarul. — (Îl intinde uă cărtie). Etă'lă.

Aniello. — (citește). «Arestată ca complice într'uă conspirație contra vieței Regelui.»

Comissarul. — Signioră Aniello, grăbesce-te.

Aniello. Domnule Comissarū, nu suntă capabilă a conspira într'ascunsă, ca Anarhiștii și ca Despoții. Amă conspirată și conspirată pe față, prin pressă și în adunări publice, în favoreea libertăților publice, denunțându țărreī machinațiunile trădătorilor. A! înțellegă cine este accusatorulă meă; dără illă voiă confunda înaintea justiției, dându pe față probele trădării sale.

Comissarul. — Să mergemă, signiore; tōte acestea le vei spune Domnului procuroră allă Regelui.

Aniello. — Ună minută, D-le Comissarū. (strigă din ușă). Mamă Margaretto! Mamă Margaretto!

Margareta. — (d'afară). Viă îndată! (intră repede, și rămâne estasiată). Ce însemnăsă acăsta?

Aniello. — Curagiū, mamă Margaretto ! Suntū arrestatū, în numele legii ; îngrijaște de cassă ; și adreséđă-te la amicul ū meū, pentru oră ce trebuință.

Margareta. — Arestatū ! Și care'ī e vina, Domnule Comissarū ? A ! visulū meū ! (plânge).

Aniello. — (aparte). Așī putea să omorū duoi dintr'acești sbirř; déră nu voiū să justificū crima lorū închisuită.

Margareta. — Și unde 'lū duceți, Domnule Comissarū ?

Comissarul. — La arestulū preventiv.

Aniello. — (imbrătișând'o). Adio, mamă Margaretto ! Fiū cu curagiū ! Dumnedeū protege pe cei innocentî. (Margareta și Aniello stață imbrătișață ună minută, în care timpă Aniello îi șoptesc la urechie).

Margareta. — (încetă). Amă intellesă. Voiū urma întocmai.

Comissarul. — Aide, signorū Aniello. Mě grăbescă...

Aniello. — Să mergemă ! (plécă înainte, urmată de Comissar și de gendarmi).

Margareta. — D-đeule ! Cine ar fi cređută ? Ș'apoř să nu cređi în vise ! Mě ducă să aflu închisórea lui. (esse, închiđendă ușă, și lässândă lampa apprinsă)

SCENA X.

Cichio (singură).

Cichio. — (intră încetă, deschiđendă ușă) Rolul ū este bine jucată. Amă asteptată la ușă plecarea lorū. Étă-mě singură în camera lui Aniello. Amă deschisă ușă cu acéstă iarbă a férrelorū. (arată uă grămadă de chei, pe care le sunnă) Să căutăm originalul ū epistolei de care se intereséđă Canosa atâtă de multă. Ellă a promisă ună bună dară lui Cichio d'o va găsi. (trage cutia mesei, și scôte mai multe hărți pe care le citește) Coppia epistolei lui Canosa .. Déră originalul ū ? (scôte altă hărťie) Poesii. — Secături ! (le pune pe

masă, și scôte altă hărtiă) Appelu la arme ! (o pune în posunarū) Asta e bună. (scôte alta) Politica lui Machiavel ! O cunoscemű, fiind ţ c'o practicămű. (o pune pe masă, și ia altă hărtie) Maratū, amicul ţ poporului.—Asta e bună. (o pune în posunarū; ieă mai multe chărtii, pe care ţ și aruncă ochii) Epistole anono-mice, fără nică o importanță. (le pune pe masă) La Dracu ! Nu găsesc ţ ce 'mă trebue. Să vede că are vre uă as-cundătore. (se uită în tōte părțile) A ! iată bibliotheca ! Să căutăm ţ s'acolo. (caută în bibliothecă, aruncând cărțile pe josū) Nimicu ! (s'aude pași afară) Vine cine-va. (stinge lampa, și se as-cunde după ușă).

SCENA XI.

Margareta. — (din pragul ţ ușei) Camera deschisă ! Lampa stinsă ! Cine a intrat ţ aici ? (cându intră Margareta în Cameră, Cichio esse) — (Margareta aprinde lampa.) Ce vădū ? Cutia scriitorului deschisă ! Cărțile aruncate pe josū ! Hărtiile în neregulă ! A intrat ţ cine-va aici. Negreșită, unu spionu .. Cu ce scopu ? Să ia hărtiile lui Aniello .. Dumneadeule ! Ce va fi fostu în acelle hărtii ? și Michel care nu mai vine ? Décă ar fi fostu ellu aici, n'ar fi putut ţ lua pe Aniello ! Dérū ce ar fi putut ţ face duoř contra sépte ? Aniello ! Copilul ţ meu ! (se pune pe scaunu și plâng). — (S'aude pași afară) Vine cine-va. Negreșită, e Michel. (se scolă și merge la ușă, unde se întâlnesc cu Michel.)

SCENA XII.

Margareta și Michel.

Margareta. — (desperată) Michel, Aniello e arestatu ! (plâng)

Michel. — Arestatu ? !!

Margareta. — Arestatu ! (își frângе mânele și plinge)

Michel. — Arestatu de cine ?

Margareta. — D'unu comissarу allu poliției.

Michel. — Din partea cuī?

Margareta. — Din partea procurorului Regelui.

Michel. — Esplicăte, te rogū.

Margareta. — Mě furasse somnulū; nu sciū cāndū aī plecatū D-ta; uşa porții rēmăssese deschisă; unū comissarū cu patru gendarmi intră ī cameră și arrestésă p'Aniello, ca conspiratorū contra vietii Regelui.

Michel. — Aniello conspiratorū?!!...

Margareta. — M'amū luatū după trăsură ca să afu unde'lū ducū; era uă trăsură încisă; duoī géndarmi pe capră, și patru căllări. Comissarul se urcă ī trăsură cu Aniello; trăsura plécă ī galopulū cailorū. Alergū după trăsură; mě ținémū de dēnsa: durerea 'mī didea arripe; cāndū unū gendarmū mě vede, se pune ī dreptulū meū, și mě ține ī locū. Trăsura dispare. Fuiū silită a mě întōrce īnapoi. Intru ī casă; găsescă camera deschisă, lampa stinsă, cutia scriitorulu deschisă, cărtile aruncate pe josū, hărtiile luate.....

Michel. — Si cīne a pututū intra aci ī lipsa D-tale?

Margareta. — N'amū găsitū pe nimeni.

Michel. — (pe gânduri) Înțellegū! E uă răpire, sub masca arestării! Eraū Calderari, acei pretinși agenți ai legii. Numaī Canosa e capabilū d'asemenea crimă... Vendettă de polițaiū de Neapole!... Ei bine! Dinte pentru dinte.

Margareta. — (frângendu'șī mâinele) Aniello! Copilulū meū! Marietta, Contesa, ce vorū face elle auđind d'acéstă răpire?

Michel. — Să plecămū. Nu este timpū de pierdutū.

Marparella. — Unde?

Michel. — La unū amicū allū meū, pénē mâine; a casă la mine nu suntemū ī sigurançă. Chiar ī astă nopti voiū da de scire Carbonarilorū. A! Canosa! A! șefū de assassini! Iți voiū răpi prada din ghiară. Si d'acum, luptă de mōrte ītre Carbonari și Calderari!

(essū, închiđendū uşa pe din afară).

Scena represintă uă grădină frumosă intr'ună ospiciu de alienați; căte-va scaune și bănci de paie. — Câți va sminti și să preumbă prin grădină, era vre-uă duoi idioți sedu nemiscați pe bănci.

SCENA XIII.

Aniello și Antonelli.

Aniello. — (cu uă mască în mână). Cređi tu, Antonelli, că va fi ajunsă biletulă meă la addressa lui?

Antonelli. — Nu mă îndoescu. Amă trimisă multe bilete prin mijlocul acesta la persóna care se interesă de mine, și la tóte amă priimită respunsă; căci fie care biletă e plătită cu câte 5 franci.

Aniello. — Așa déră Michel va fi înschiințat; și peste căte-va ore, amicii mei voru veni să ne scotă din acestă mormentă!

Antonelli. — De voiă ești d'aici, prima mea datorie va fi a cere comptă frateluă meă desnaturată, care mă declarată de nebună ca să pótă moșteni partea mea din avereă părintescă.

Aniello. — Eșci tu aici singură victimă a nedreptății omenesci?

Antonelli. — Mai este unul, victimă a adulteriului sociei sălle... Ascultă, ca se te incredințești pénă unde merge infamia în statele despoticice.

Înțellessă cu amantulă ei, ună Marchisă ruinată și desfrinată, acea femeie depravată a constatată, printr'uă comisie de medică plătiți, că bărbatulă său este nebună. Pretestul era că într'uă nopte, impinsă de gelosie, bărbatulă aru fi atentată asupra vieței sociei sălle; martori plătiți au atestată acelă atentată închipuită; și de ună ană, ellă gema în spitalulă de nebună!

Aniello. — Justiție divină, cum poți sufferi asemenea crime, nepedepsite?

Antonelli. — Depărtează-te, că vine gardianul. Nu vorbi cu mine față cu dênsul. (Aniello pune masca la ochi, și Antonelli s'asédează p'unu scaun).

SCENA XIV.

Gardianu, Marietta, Margaretta și cei de sus.

Margaretta. — (cu unu coșu în mâna, în care suntu flori, portocale și patisserii). Care este signior Antonelli, D-le gardianu?

Gardianu. — Acela care săde colo, pe scaun. (arată pe Antonelli).

Aniello. — (aparte). Margaretta! Marietta aci!

Marietta. — (aparte). Bietul Aniello! Așa aproape de ellu, și a nu'i putea vorbi!

Margaretta. — (aparte). Copillul meu! Așa aproape de ellu, și a nu'l putea îmbrățișa! (șterge uă lacrimă). (către Antonelli). Ce mai faci, signior Antonelli? (încetă). Fă-te că mă cunoșci.

Antonelli. — Suntu bine! (aparte). Să fie ore doica și amanta lui Aniello?

Margaretta. — (către Antonelli). 'Ti-am addusu portocale și flori. (îi dă uă portocală și unu buchetu de flori).

Antonelli. — Mulțumimă

Aniello. — (aparte). Mie îmi voră vorbi ore?

Marietta. — (către Gardianu). Cine este, mă rogă, acella care părtă mască la ochi?

Gardianu. — Unu smintită! Se crede omul cu masca de feră.

Aniello. — (aparte). Miserabilul!

Margaretta. — Putem să-i vorbim, D-le gardianu?

Gardianu. Nu vrea să vorbescă; dăru incercăț.

Marietta. — (către Aniello). Ce facă D-ta aci?

Aniello. — (aparte). Ce tortură! A nu putea îmbrățișa pe mama mea! pe fidanțata mea!

Marietta. — (aparte). Câtă trebuie să suffere scumpulă meă Aniello! (către Gardianu). D-le gardiană, putemă da și acestui infortunată uă portocală și unu buchetă de flori?

Gardianu. — Puteți

Marietta. — Tine, signore. (îi dă uă portocală și unu buchetă de flori) — (încetă). Peste puçină veți fi liberă.

Aniello. — (aparte). Scumpe flori! Culiese de mâna a-cellia pe care iubescă! Déră ce vădă? Unu billetă în acestu buchetă?... (îl ascunde în sină)

Marietta. — (aparte). Ne-amă ajunsă scopulă. (către Margaretă). Maină, împarte la acești nenorociți ceea ce ți-a mai rămasă în coș; și să plecăm.

(Margaretă împarte la idioții și la smintiții după scenă portocale și patisserii, dându și gardianului uă portocală).

Marietta. — (dându gardianului câteva monete de argintă). Fie-ți milă, D-le gardiană, d'acești infortunați.

Gardianu. — Îi iubescă, signioră, ca pe copii mei.

Aniello. — (aparte). Când ară sci ea cum ne maltrătesă acestu brutală! (le petrece cu ochii).

Marietta. — (din fundulă scenei, cu ochii la Aniello) Adio, Antonelli! Nu pierde speranță! (esă, urmate de gardiană).

SCENĂ XV.

Antonelli și Aniello.

Aniello. — (scoțându billetu din sină și luându masca de la ochi). Unu billetă, Antonelli! Ascultă. (Citescă). «Peste uă oră escă liberă! Michel cu Carbonarii voră veni să te libereșe. Te aşteptă la mine, unde își prepară uă surprisă plăcută. — Marietta ta.»

Antonelli. — Depărtésă-te; vine gardianulü. (Antonelli se aşează pe bancă).

SCENA XVI.

Cei de susă și **Gardianulü**.

Gardianu. — (cu uă voce de Stentoră, către Aniello). Pune masca la ochi, nebunule; că'ți applică bastonada.

Aniello. — Déră pentru ce număř eū cu mască?

Gardianu — Astă-felă e ordinulü; aide, pune masca.

Aniello. — Negreșită, ca să nu mě cunoscă cei ce vină să mě visiteze; déră de voiă vedea vre-uă figură cunoscută

Gardianul. — (amerințendu-lă) De te veři ispiti să vorbescă, său să scoți masca, veři fi legată cobză, și strămută într'uă sutterană Ař intellesă?

Aniello. — (pune masca la ochi) Mě suppuiř forțeř brutale.

Antonelli. — (a parte) Nenorocitulü! (gardianul esse)

Aniello. — Intr'uă sutterană! Așă muri în câteva dille! Lumina și căldura sórelui, mișcarea, aerulü curată, profumulü florilor, frumusețea Naturei: éttă condițiuni indispensabile pentru corpulü și sufletulü meū, în trista poziție în care mě aflu. Cellă puçină acum mě bucură de tóte acestea. Dulce libertate! nică uă dată n'amă prețuită facerile télle de bine ca acum! (s'așează p'ună scaună, și se pune pe gânduri.)

SCENA XVII.

Cichio și cei de susă.

Cichio. — (Cichio, însocită de gardianulü, vorbesce încetă cu acesta în fundul scenei; apoi s'apropie de Aniello și'lă batte pe umeri) Signore . . .

Aniello. — (uitându-se la Cichio) (aparte) Iar sbirulü luř Canosa!

Cichio. — Iți adducă uă veste bună, signor Aniello.

Aniello. — N'o asteptă de la tine.

Cichio. — Stă în mâna ta să fi liberă. (incetă) Te-ai decisă a înapoia Principelui epistola sa?

Aniello. — Nică uă dată!

Cichio. — (incetă) Gândesc că ești accusat că conspirator contra vieții Regelui.

Aniello. — Minciună!

Cichio. — (idem) Possedăm probă crimei tale.

Aniello. — Minciună!

Cichio. — (idem) Uă epistolă a ta autografă către Michel.

Aniello. — Infamie!

Cichio. — Dică pene de séră nu te vei decide, de noapte vei fi strămutată într'uă sutterană, unde vei dăcea totă viața ta.

Aniello. — (a parte) Peste uă oră voi fi liberă.

Cichio. — Sapoî, la ce ți-ar mai folosi așa acea epistolă?

Aniello. — (a parte) Ca să o publică, spre a spune pe Canosa și pe Puebla la pumnalele Carbonarilor.

Cichio. — Iți mai dau uă să te gândești.

Aniello. — (a parte) Pene atunci, Michel va sosi cu Carbonarii.....

(Ciccio se trage în fundul scenei, unde iară vorbesc incetă cu Gardianul, cu care apoî esse).

SCENA XVIII.

Aniello și Antonelli.

Aniello. — (primblându-se pe gânduri) Infamul! Neputându-mă conrupe, mă adusă aici să mă intimidese; negreșită, cu scopul să mă esalta. Se spune că nebunia este contagiosă; mai alături pentru cei cu predispoziții la nebunie. Sper că n-am assemenea fatală disposiție.

Daca Michel a priimită biletulă meă, Carbonarii mă vor să scăpa curândă din acestă mormentă. Cine ară fi creștătă că voi înțelege aici unu Carbonaro cu mintea sănătosă, ca și mine? Fără consiliile acestuia amicului, care mă dictată conduită mea aici, în prima mea furie, aș fi omorât și pe Cichio și pe Gardianu, care să-a permisă mă maltrata; și atunci aș fi fost legat și închis; și pote măști fi și esaltat! Mai bine mortă de căt nebună.

Antonelli. — (a parte) Să fie condamnată și a pădi tacerea, și a purta pe față uă mască! Numați Canosa este capabilă d'assemenea fapte. Acum înțelleg că trebuie să fi suferită omulă cu mască de feră, acelui frate gemenii al lui Ludovicu XIV! Ţăpoți suntă scriitorii cari numescă pe acestă rege *Ludovicu cel mare!* Ce servismu!

(Gardianulă apare în fundul scenei).

Aniello. — Mască mă jenescă...; în fine simță trebuie să vorbi; căci pentru aceea să dată omului vorbirea. Dăru cu cine să vorbescă? Cu acestă idioți? Să vorbescă cu gardianulă, spre a mă distra puçină.

SCENA XIX.

Aniello, Gardianulă, Nebună și Antonelli.

Aniello. — E! Gardianu!

Gardianu. — Cine mă chéma?

Aniello. — Omulă cu masca.

Gardianu. — Ce vrei?

Aniello. — Să vorbimă amânduoia.

Gardianu. — N-amă vorbă cu nebună.

Aniello. — Tu scii bine că nu suntă nebună.

Gardianu. — Dică nu erai nebună, nu erai aci

Aniello. — Vrei să-ți dovedesc că nu suntă nebună?

Gardianu. — N-amă nevoie.

Aniello. — Voiū vorbi dérū cu companionii mei de nenorocire.

Gardianu. — Numaš să vă puteți înțellege.

Aniello — Voiū încerca (către un nebun) E ! amice , cine este D-ta ?

Nebunu I. — Eū suntu Cesarū.

Aniello. — Care Cesarū ?

Nebunu I. — Julius Cesarū. Mâine voiū fi proclamatū in Senatū de Imperatorū allū Romanilorū.

Aniello. — Déru Brutus ?

Nebunu I. (furiosu) Brutus ? Unde e Brutus ? (uitându-se in tōte părțile) Nu cum va ești tu Brutus ? (se răpede la dēnsul). Nu e ellū Brutus. Fiș liniscitū.

Nebunu I. — Unde este Brutus ? (uitându-se speriatu in tōte părțile).

Antonelli. — A fugitū de frica lui Cesar. (lui Aniello, încet). Nu și contraria, amice. (Aniello remâne uimitu).

Nebunu I. — A ! de voiū pune mâna pe Brutus ! (se primblă furiosu).

Gardianu. — (ridându). Cesar a băgatū pe Brutus in cornu de capră.

Aniello. — Te înșeli, gardiane ; vei vedea cum o să mă înțellegu cu el.

Gardianu. — Suntu curiosu.

Aniello. — Cellu puçinu ei aș uă scusă ; déru tu ce scusă aș de te porțu cu noștătă de brutalu ?

Gardianu După săntu și tămâie.

Antonelli. — (aparte). Miserabilul.

Aniello. — (către allū duiolea nebunu). Déru D-ta cine ești ?

Nebunu II. — Suntu millionarū. Amu 20 de corăbiu pe marea Adriatică ; 100 de millioane de Ludovicu și de Napoleonu la banca Londrei și Vienei. Palatele din piețele di Castelo și dello Spirito-Sancto, din Napole, alle melle suntu, tōte.

Aniello. — Si ce faci cu atâtă stare ?

Nebunu. — O păstrează pentru fie-mea Laura, care va lua în căsătorie pe ducele de Calabria, moștenitorul lui Ferdinand I.

Gardianu. — (rîde). Nebună cu nebună să înțellege de minune (esse).

Aniello. — (primblându-se pe gânduri). Ce fericită muritor! Ei au uă ideie ficsă, care'ă face nesimțitor la pozițunea lor; dărău eă, dărău Antonelli! A fi cu mintea sănătosă, să trăi la unu locă cu nebuni! (séde pe uă bancă, pusă pe gânduri).

Gardianu. — (intrându repede, se appropie de Aniello). Vină duoī medici ca să constate nebunia ta...

Aniello. — Se voră incredință că nu suntă nebună.

Gardianu. — Dăcă veă scôte masca, séu veă vorbi, te strămută îndată în sutterană...

Aniello. — Mă supună forței maiore, (aparte) până ce altă forță maiora va veni să sfârărame forța voastră. (incepe a scrie în portofoliu; gardianul să duce în fundul scenei).

SCENA XX.

Ceă de susă, și duoī **Medici**.

Spinosa. — (către gardiană). Care este bolnavulă cu mască ce avemă a esamina?

Gardianul. — Acella, signior dottore, care séde pe bancă și scrie

Medicul II. — Cine ă-a pusă masca?

Gardianul. — Ellă singură. Se crede omulă cu masca de feră; crede că are dreptă la corona Franciei; crede că poporulă illă va libera și lă va urca pe tronă; și alte asemenea parascovenii. (gardianulă rămâne în fundul scenei, vorbindu încreță cu Medicul al II-lea).

Spinosa. — (se uită pe la spate, citindu încreță în portofoliul lui Aniello) (aparte). Ești uă poesie plină de bun simț! Acesta

nu pôte fi nebună... (tare) Signiore, dă'mă puçină acestu portofolii. (Aniello intinde medicului portofoliiul, apoi măsoră pe medicu cu ochi, illă strunge de mâna, și îi face cu degetele semnele cabalisticе. — Medicul îi respunde prin semne analoge).

Aniello. — (incetă). Caritate!

Spinosa. — (incetă). Speranță și credință!

Aniello. — (aparte). E Carbonaro!

Spinosa. — (aparte). E Carbonaro! (către gardiană). Aș dori să remânem singuri cu omul acesta.

Gardianu. — Are momente de furie, signior dottore; numai presința mea impune acestu maniac.

Spinosa. — N'ăi teamă; suntem duoi, și 'lă vomăține în respect.

Gardianu. — Signor dottore, amu ordină nu părăsi unu minută p'acestu maniac, care are momente de furie.

Aniello. — (aparte). Miserabilul!

Medicul II. — Colega, aru fi bine ca gardianul să se sădă între ellă și noī, ca să nu'ă vie furia.

Spinosa. — Nu te teme, colega. (către gardiană). Ridică masca, te ropă.

Gardianu. — N'amă curagi, signior dottore.

Aniello. — (smulgând singură masca de la ochi, o aruncă josă). Amu eū curagi, miserabile!

Medicul II. — (depărtându-se speriată). Păzește-te, amice.

Antonelli. — (aparte) Nenorocitul!

Gardianu. — (aparte). Sunt perdut!

Aniello. — (către Spinosa). Signor dottore, esaminésă faça mea; privesce în ochi mei focul inteligenței; compară ochi mei cu ochi acelor idioți; cumpănește bine borbele melle; și spune, cu mâna pe cugetă, déca Aniello pôte fi nebună.

Spinosa. — Aniello?!

Aniello. — Aniello, poetul și jurnalistul Aniello; ellă insuși, signiore dottore. Sunt închisă aici, cu acești sminți, fiind că amă voită să denunță țărări pe șeful Calderarilor, ca trădătorul de patrie și ca instrument allă

streinului, cu care complotésă în umbră contra consti-tuțiunii și contra naționalității. Possedă uă epistolă a lui Canosa către Regele, fórte compromitabilă pentru Rege și pentru Canosa, și pe care amă refusată a o da; éta crima mea; éta de ce suntă aci inchisă cu nebunii.

Spinosa. — Să fie possibilă acésta din partea lui Canosa? (aparte) A voită să mă facă instrumentul infamiei selle.

Medicul II. — (aparte) Este cu puțință? ...

Gardianu. — (aparte). Veř plăti scumpă acésta, nebunule!

Spinosa. — Eș 'mă amă făcută convincțiunea, collega. Omulă acesta nu e nebună.

Medicul II. — (incetă colleguluă său). Déră Prințipele de Canosa?

Spinosa. — (tare). Ună medică trebuie să fie consciun-tiosă.

Medicul II. — (aparte). Eș nu 'mă compromită poziția pentru ună esaltată.

Gardianu. — (a parte) Mă ducă să dau de scire șefuluă ospiciului (esse repede).

Medicul I. — Signior collega, respectesă convinc-țiunea D-tale; déră eș păstresă convincțiunea mea, pe care o veř vedea în prescriptul-verbală

Aniello. — (mediculuă II) Vorbesce fără temă, dottore; gardianulă nu mai este aci ca să te compromiți. Credeș în conștiință că suntă nebună?

Spinosa. — Să respectămă opinia fie-cărui. Adio, signioră Aniello! Contesă pe amicitia mea. Te admiră, te stimesă și compătimescă cu sorrta D-tale. Imă voiă face datoria în conștiință.

Ariello. — Onore omuluă de sciință, care se respectă pe sine și sciință ce profesă. Numele D-tale, signioră dottore?

Medicul I. — Spinosa (medică essă).

Aniello. — Va fi neștersă din memoria mea!

SCENA XXI.

Antonelli și Aniello.

Antonelli. — Ce aï făcută? Eșcă pierdută!

Aniello. — Carbonarii ne voră libera îndată.

Antonelli. — Déră daca șefulă ospiciuluă te transportă
îndată în suterana?

Aniello. — Vomă fi liberi peste puçină, te assigură.

Antonelli. — Ce imprudență!

(S'aude afară sgomotă depărtată de poporă).

Aniello. — Auđă tu ună sgomotă? Ei suntă!... Carbonarii!

Antonelli. — D'ar fi Carbonarii!

(tragă amândoă cu urechea; — sgomotul crescă).

Aniello. — Suntă ei! Carbonarii! Vină să ne liberese.
Vivat libertatea!

SCENA XXII.

Gardianul și trei servitori.

(Ei intră repede, și iaă pe susă pe Aniello, care se luptă cu denești
disperați).

Aniello. — Assassină! Miserabilă! Adjutoră! Adjutoră!
(îlă tirăscă spre partea din dreptă, și iesă cu el).

Antonelli. — Bietulă Aniello! Îlă ducă în sutterană!
Déră îlă vomă scăpa. (sgomotulă s'apropie) Eată Carbonarii!

Michel. — (d'affară) P'aică, p'aică, amicii mei!
(sgomotă mare).

SCENA XXIII.

Dece Carbonari, conduși de **Michel—Antonelli**.

(Carbonarii suntă armați cu pumnale și pistole la centură, înfașurați în mantii largi, și cu pălării tirolese cu bordura largă).

(Nebunii fugă în totă părțile; iar idioții remână cu gura căscată).

Michel. — Aniello! Aniello! (se uită împrejură).

Unu Carbonaro. — Unde este omul cu masca?

Antonelli. — (luându masca de jos) Eată masca lui!

Michel. — Dar Aniello?

Antonelli. — Gardianul cu trei sbiri lău luat cu forța, cândă vă apropiați voi, liberatorii noștri!

Michel. — Déră tu cine escă?

Antonelli. — Uă victimă a tiranniei, ca și Aniello

Michel. — Și unde este Aniello?

Antonelli. — Pe aici... Urmați-mi... (essă cu toși, strigându: «Añiello! Añiello!»)

(CORTINA CADE.)

ACTULU II.

Scena represintă unușalonuș în palatului Contessei Diamantini.

SCENA I.

Margareta și Contessa.

(Contessa săde p' unușotoliuș lingă masă, privinduș portretului lui Aniello. Margareta săde în picioare lingă Contessa, și plângă.)

Contessa. — (ștergându'șii lacrămele) Ţeđi, Margareto! (Margareta săde) Bietului copilluș! Unde'lui voru fi strămutat? (sărută portretului) Aşa june! dotatul cu atâtea calități! și să suferă ca martirii! Ce destiuș!

Margareta. — (suspinându) Cându gândescu, D-nă Contessă, c'a fostu încisă la unușlocuș cu nebuniș, bietului copilluș!

Contessa. — Dăcă Aniello m'ar fi ascultat, ar fi fostu așă în Elveția. Aşa suntu junii, Margareto! Ei nu ascultă de cătă anima loru. Apoi, în timpu de Revoluțione, torrentul tărasce în cursului seu și pe cei mai prudenți.

Margareta. — (plângă) Ce nenorocire!

Contessa. — Liniscește-te! Vomu descoperi curind

închisórea luă. Michel trebue să ne adducă veste bună.
De ce va fi întărđiindă ellă óre?

Margareta. — Mě ducă să mai trăimită pe cine-va
după dênsulă (esse).

SCENA II.

Contessa (singură.)

Contessa. — (se plimbă pe gânduri) De ce nu mă as-
cultată ellă ca să plece în Elveția? Décă junețea ară
avea experiență bătrâneței! Décă bătrânețea ară avea cu-
ragiul juneței! Déră omulă trebue să capete singură
experiență; și adesea o capătă atâtă de scumpă! Bie-
tulă copillă! Mi se sfâșie ânima! A! infamă Canosa!...
Resbunarea mea va fi egală cu a ta; iar de va muri
copillulă meă, vaș de tine și de copillulă teă!

Servitorul. — Uă fată din poporă voesce a vorbi
D-nei Contesse.

Contessa. — (a parte) Fi-va óre din partea luă Aniello?
(tare) Să intre (ședea).

SCENA III.

Contessa și Marietta.

Marietta. — (salutândă cu modestie) Cu D-na Contessa
Diamantini amă onore?...

Contessa. — Ești suntă. Ce voesci?

Marietta. — Iartă, D-na Contessă, déca amă luată cu-
ragiul a mă presintă înaintea D-vosă, fără a cere mai
ântâi voie. Visita mea are de obiectă uă persónă de
care sciș că vă interessați fără multă. Permitești a vă

întreba, D-nă Contessă, décă ați aflată închisórea lui signioru Aniello?

Contessa. — Ați aflat-o D-ta? Vorbesce! Vorbesce!

Marietta. — Vaș! nu! Speramă a afla de la D-ta
(plângere)

Contessa. — Și ce interesă ați D-ta la aceasta?

Marietta. — Nu vă spusă nimică mama Margaretă?

Contessa. — Să fie ore Marietta?

Marietta. — (cu ochii plecați) Așa, D-nă Contessă!

Contessa. — Inimă nobilă! Vino în brațele melle...
Ești demnă de fiul meu! (o sărută)

Marietta. — Este adevărată? Mama Margaretă nu mă înșela? Ești mama lui Aniello?

Contessa. — Suntă mama lui Aniello, copilla mea!
Margaretă a spusă adevărul.

Marietta. — (sărutându-i mâna) Câtă suntă de fericită!
(Contessa o imbrățișă).

(In timpul acesta, intră Margaretă).

SCENA IV.

— Cei de sus și **Margaretă**.

Margaretă. — (aparte). Marietta aci?!!

Contessa. — Margaretto, vino de imbrățișă pe fi-

danțata lui Aniello.

Margaretă. — Nu e întăia oră. (o sărută) Buna mea

copillă, ne aduci tu vrăuă veste bună?

Marietta. — (stergându-nă lacrimă) N-amă aflată nimică!
Desperată, amă luată curagiulă a veni ca să afli ceva
de la D-na Contessa, de și cu destulă sfială!

Contessa. — (a parte) Ce modestie!

Margaretă. — Speranța noastră e la Michel.

Marietta. — Michel a aflată?

Contessa. — Trebuie să fi aflată... îllă acceptămă.

Margareta. — Parcă audă pași pe scară...

Servitorul. — (anunțând) Signior Michel.

Contessa. — Să intre. (aparte) Câtă suntă de nerăbdătore!

Marietta. (a parte). Cum mi se bate ânima!

Margareta. — Iattă-lă, în fine!

SCENA V.

Cei de susă și **Michel**.

Contessa. — Ei bine! signior Michel...?

Marietta. — Lăi găsătă, nu e aşă?

Margareta. — Unde se află?

Michel. — Eram desesperată. Tote silințele melle erau deșerte. Unu amică îmă dă uă idee norocită. «Consultă, îmă dice ellă, uă somnambulă.»

Contessa.

Marietta.

Margareta.

} (împreună) Uă Somnambulă?!!...

Michel. — Așă, uă somnambulă; ca prin mijlocul magnetismului, să aflu închisorea lui Aniello.

Contessa. — Ţarlatanie!

Michel. — Nu e țarlatanie, D-na Contessă. Magnetismul are a juca unu rolă importantă în societatea modernă.

Marietta. — Suntă curiosă.

Contessa. — În fine?

Michel. — «Si unde potă găsi uă somnambulă? În trebăi pe amiculă meu. — Cunoscă eă una în strada Toledo, îmă respunse ellă.»

“Intrădevără, aflaiu acolo uă fată nervosă, d'uă constituie slabă, și cu disposiție fréscă pentru magnetisare. Nu era destulă; trebuia să ună magnetizatoră. Som-

nambula ne recomandă pe óre-cine care o magnetisésă adesea. Illü gásirămු. Era din norocire unු Carbonaro. Somnambula fu addormită.

(Se appropie tóte de Michel).

Margareta.

Marietta.

Contessa.

Ei bine ?

Michel. — Eată dialogul d'intre somnambulă și magnetisatorū. N'amු uitatū nică unු cuvěntū :

— Cunoscí pe Aniello ? o întrébă magnetisatorul, pu-indu'í pe ânimă portretul lui Aniello.

— Illü cunoscු, illü vědු, respunde somnambula.

— Unde se află ellü acum ?

— Intr'uă, sutterană !

Contessa.

Marietta. } (impreună) Uă sutterană ?!!!...

Margareta.

Michel. — In care sutterană ?

— In sutterana unei fortărețe, p'uă înăltime care domină Neapole.

— Descrie acea fortăreță.

— E incongiurată cu șanțuri săpate în stâncă, cu cazemate, cu cazarme, cu boltî sutterane, cu turnuri pe ziduri. O cunoscු ! Este fortul Santa-Elma.

Contessa. — Fortul Santa-Elma ?!!

Michel. — Illü putemු scôte d'acolo ? întrebărämු pe somnambulă.

— Se póte, respunde ea.

— Prin ce mijlocු ?

— Printr'unු oficeru de gardă, înaltu și bărbosu.

— Illü cunoscí ?

— Nu'lü cunoscු.

« Aflassemු totu ce dorémු. Allergaiu indată la Antonelli, ca să'i comunicu acéstă descoperire. Ellü imi spusse la rîndu'í că officerul în cestiune e unු amicu allu său, și este Carbonaro.

Contessa. — Ce fericire!

Marietta. — Ce bucurie!

Margareta. — Așa dărău va fi scăpată!

Michel. — Totulă atârnă de la ună mijlocu ingeniosu prin care militarul să nu se compromită, legile militare fiindu forțe aspre, pașa în acea forteretă fiindu forțe serioșă, șonorea militară nepermisendu unuă officeru a se face instrumentul partidelor politice.

Contessa. — Dărău conștiința și poate permite ore a fi instrumentul passivu allu unuă șefu de assassinii, ca Canosa, pe care lău detestă Neapole întregu?

Michel. — Geniulă D-tale, D-na Contessă, și mijlocele de cari dispui, ne potu scôte din acéstă încurcătură.

Contessa. — Aniello va fi liberu! (stă pe ginduri).

Marietta. — Fi bine-cuvîntată, D-na Contessă!

Margareta. — Signior Michel, iți mulțumescu. Ună amicu ca D-ta este ună thesauru (illu sărută).

Michel. — Mamă Margareto, se mulțămimă Provedinței.

Marietta. — Și D-neș Contessei.

Servitorul. — Uă scrissore către D-na Contessa.

Contessa. — (după ce citesc billetul, illu dă lui Michel).

Provedința ne vine într'ajutoru. Citesc acestu billetu, signior Michel; ellu va servi planului meu.

Michel. — (citindu tare). «Frumosă Contessă! Pentru D-ta suntu visibilu séra, între 11 și 12 ore, ori cându doresci. Frumusețea obligă, ca și noblețea; și D-ta unesci amândouă aceste titluri... Servulă și adoratorulă D-telle.

Ministrul Poliției, Principele de Canosa»

— Șacum, ce ordonă D-na Contessă?

Contessa. — (scôte din portofelliș ună billetu de bancă). Aici suntu trei mihi de franci; și vei întrebuița pentru liberarea lui Aniello, și pentru plecarea nôstră în Elveția. D-ta ne vei însoți, nu este așa?

Michel. — Acésta este și dorința mea; căci, după cădere Revoluționiș, noi numai putemă sta în Neapole.

Contessa. — Signior Michel, poți găsi pénă mâine

séră duoë-decă Carbonari, devotați ca D-ta, determinați ca D-ta?

Michel. — Suntă la ordinele vóstre, D-nă Contessă.

Contessa. — Atuncă planulă meă este ca și realisată. Avemă destulă timpă ca să essecutămă planulă ce amă concepută, și pe care lă voiă comunica numai D-telle, signior Michel. (pausă).

A! Canosa! Pumnalulă ce aș creduță a'lă infige tu în ânima mea de mamă, illă voiă infige eu în ânima ta de părinte! Dinte pentru dinte!

Margareta.

Michel.

Marietta.

— Să'ți ajute D-deu, D-na Contessă!

(Contessa esse, urmată de toții).

SCHIMBARE DE SCENĂ.

Scena represintă uă sutterană în fortarea Santa-Elma. — Uă bancă de piatră în fața scenei. — Ună pată de paie în fundu, lîngă care se vede ună urcioru cu apă.

SCENA VI.

Aniello. (singură).

Aniello. — (ședându pe bancă). Dece ȳille de cându mă aflu în acéstă sutterană! Și care 'mī e crima? Căci 'mī amă implinitu cu consciință datoria de tribunu allu poporului. (se scăză). Piară Aniello! Trăescă Italia! Cu săngele martirilor se sigilescă drepturile unui popor! (pausă). A! Tiranie! cându va încetta óre domnirea ta? Numař atunci cându cetătenii voru fi toți pentru unul, și unul pentru toți. (ș'asădă pe bancă).

SCENA VII.

Aniello, Cichio, și Angello.

(Angello ține un felinaru într'uă mână, și în alta unu coșu cu merinde, pe care 'lă depune lîngă banca de piatră).

Aniello. (aparte). Étă iar sbirulu poliției! Ce mai vrea ellu óre? (se intorce cu spatele la Cichio).

Cichio. — (bătându pe umeri pe Aniello). Ei bine! signior Aniello, la ce te gândesci? Improvisesi negreșită vr'uă Odă?

Aniello. — Așa, uă Odă la adressa Despoților. Vo-iesci s'o audă?

Cichio. — Așă fi curiosu...

Aniello. — (se scăză) Ascultă. (se gândescă puçinu).

Poețiř odinióră cântař pe împăraři,
 Adř luptă pentru populuř sař pentru împilaři;
 Poețiř odinióră erař vilř curtesanř,
 Adř suntuř tribunř ař plebej, ři biciř pentru tiranř;
 Poețiř odinióră mâncař cu împărařii,
 Ši astăđi moruř de fóme, inchišiř cu esaltařii;
 Sosi-va ânsă qioa cânduř áštř desmoșteniř
 Dupě a lor valóre să fie prețuiř;
 Iaruř eř, care suntuř astăđi inchișuř în sutteranuř,
 Căciř vrut-amuř ca poporoluř sě scape de tiranuř,
 Itiř prevestescuř eř, ţie, unéltă de Despoři,
 Că sfiduř cū pe Canosa, ſi 'mř batuř jocuř de voř toři.
Cichio. — Ha! ha! ha! Originaliř suntuř poetiř! Eř
 bine, poetule, consolă-te cu asemenea visuri! Aceia cari
 dictésă adř legi regatului ambelor ř Siciliř dispreçă a-
 menințările telle.

Aniello. — Urma allegē...

Cichio. — (temniceruluř). Vedř, Angello, să nu te amă-
 gescă acestuř farmazonuř. Deschide bine ochiř, că veři plăti
 pentru dênsulü, tu ſi famillia ta.

Angello. — Fiř liniștituř, signior Cichio.

Cichio. — Nimeniř nu pote intra aci fără cuvêntulü
 de ordină. (Iuř Aniello). La revedere, signior Aniello! Te
 veři decide curînduř a suscrie condițiunele nôstre.

Aniello. — Ce condițiuniř?

Cichio. — Le cunoscř: uă odă Regeluř, ſi scrissórea
 principeluř de Canosa.

Aniello. — Află că nicř odată Lyra mea nu s'a pro-
 stituatuř a cânta Despotismulü; iaruř epistola luř Canosa
 e la locuř siguruř.

Cichio. — Te veři muia péně in fine.

Aniello. — Nicř odată!

(Cichio esse cu Angelo).

SCENA VII.

Aniello (singură).

Aniello. — Mați bine mortă de cătă desonorată! A! voi și să pună capătă acestoră sufferințe cândă ori ce speranță de salvare va fi perdută. În acestă inelă de logodnă (arată inelul din degetă) este uitarea eternă a tuturoră sufferințelor! (se plimbă pe gânduri) Nică uă scire de la amicii mei Carbonari... Se vede că năuă aflată încă închisorea mea... Si déca o voră află, puté-vor ei pătruude pénă aici? (pausă) Totulă e cu puțină Carbonarilor! (dărină coșulă cu merinde) Eată provisiunea. Să allinămă puçină fomea. Pâine, smochine, portocale: atâtă cătă să trăescă. (ia urciorulă de lingă patulă de paie, și lăuă pune allătură cu coșulă; apoi se pune pe bancă, și ia pâinea din coș, pe care rupend'o, află în ea uă cutioră de tinichea) Uă cutie în pâine?! Ce însemnăsă acăsta? Nu cum-va e vr'ună bilătă dela amicii mei? (o deschide repede să o află plină de cenușă, și în cenușă ună bilătă).

Ună bilătă! Si dela cine? (îllă deschide) Imposibilă a citi în acestă intunerică adincă. A! cătă suntă de nerăbdătoră! Dără cum se facă să-lăuă citești? (se găndescă) Lampa temnicerulu! Dără prin ce mijloc să 'mă-o procură? (se găndescă) A! uă idee! Să vărsă apa din urcior... Dără unde? (se uită în tōte părțile) Sub patulă de paie: aci nu-i vine în gândă luă Angello se caute. (ridică paiele, sub care varsă restulă de apă din urcioră; apoi pune paiele d'assupra, aşedă urciorulă lingă bancă, și să pune și ellă pe bancă) Ideea e minunată! Numați să o putemă realisa. Acum să măncămă, că 'mă-e fome. (măncă) Dără cutioră unde să o ascundă? (se găndescă) Negreșitu, totă sub paie. (se duce de ascunde cutia totă sub paie) Bilătulă (îllă sărută) va sta la senebulă meu! Ce va fi scrisă în ellă? Ședă pe cărbuni apprinș! Si Angello care numai vine! [pausă, în care Aniello măncă]. Ingenioasa idee! Eacă ună mijlocă de corespondență forte

sigură și fără pericolă, care addorme privigherea ori căruia Cerberă. Negreșită, amicii mei au descoperită închisoreea mea; ei trebuie să mă anunțe dina și mijlocul liberării melle. Dulce libertate! Merită să se sacrifice omul pentru tine! (pausă) Dărău cenușă în cutie ce înseamnă? (se gândesc) Negreșită ca să apere hirtia de efectul flacării. Ingeniosă idee! Cu că ar fi dată în gând acăsta de cătu Carbonarilor? Necessitatea e mama industriei. (pausă) Parcă au să pașă. (se duce la ușă și ascultă) Ellă este! Angello! (se aşează pe bancă și mănâncă).

SCENA IX.

Angello și Aniello.

Angello. — (pone jos felinarul). Năi mai sfîrșită mânărea?

Aniello. — Încă nu, amice; că n' am apă...

Angello. — Năi apă? Dărău nu suntă trei ore de când am addusă urciorul plină cu apă; ați băut-o totă?

Aniello. — Negreșită; caută și vezi.

Angello. — (ia urciorul și încercă). Curiosă! (aparte). Nu cumva a vărsat-o? (se uită cu felinarul în toate unghurile închise).

Aniello. — Ce cauți, amice?

Angello. — Nimiță! Dărău când Dracu ați băută trei oca de apă?

Aniello. — În poziția mea, amice, apa și speranța mă susțină; ele recoresc flacăra libertății care mă consumă.

Angello. — Mă ducă dărău să te aducă apă. (ia felinarul în mână ca să plece).

Aniello. — Amice, fămă uă grație.

Angello. — Ce grație?

Aniello. — Lasă, te rogă, lampa aci până te vei întorce.

Angello. — Și pentru ce?

Aniello. — Ca să mă bucură și eu puțină de lumină în acăstă eternă noapte; ca să potu mâncă și eu odată la lumina lampelor! Lumina e aşa de dulce pentru unuș prisonier care locuiescă în asemenea întunerică! Năvăvoie de lampă, căci corridorele temniței sunt illuminate. Te rogă, Angello, să mă încântă nevinovată dorință.

Angello. — (aparte). Ce gîndă va fi avându-ellă ore? Voiescă dără a cerceta pereții închisorei? Dără nicișoareci nu potu scăpa d'aici.

Aniello. — Nu mai sta pe gînduri; te rogă, Angello, să mă acesești bine. Șciu că te interesează de sortă mea; escă unuș omu compătimitor.

Angello. — Dără deca vine officerul de gardă?

Aniello. — Iți vei dice că 'mă așa lăsată lampa ca să vădă să mănâncă, până 'mă vei adduce apă; și deca mă închișă, ce grija mai poți avea? Te rogă, Angello!

Angello. — Eca îți facă gustulă. (lasă lampa lângă bancă).

Aniello. — O! îți mulțumescă, Angello! (îlăudă sărută).

Angello. — (aparte) Voi observa mișcările lui prin gaura bróscei. (ia urciorul și esse, închidându ușa pe din afară).

SCENA X.

Aniello. (singură)

Aniello. (aparte). Elă trebuie să asculte la ușă; trebuie să se uite prin gaura bróscei; să addormimă bănuilele lui. (se preface că admiră lampa, cu care vorbește tare). Dulce este lumina pentru prisonier! Dece așa avea uă lampă, acestuș mormentă nu mi s-ar părea aşa de înfiorător! Închisore, lampa e lumina ochilor, după cum în natură

sórele e lumina viețuitórelorü, după cum în sclavie libertatea este lumina suffletuluř. O! Dumneleule! aşă da juméitate din viaça mea să potă avea uă lampă în acéstă sutterană, unde nu pătrunde nici uă rađă de lumină! Fără lumină și căldura sórelui omului, ca și planta, ca și animalul, să veștejesce, pieră! Ită mulțumescuř, Angello! Tu esci mař omenosuř de cătuř aceia cari mě torturésă, fiindu că iubescuř adevérul! (pausă). Să stař josuř ca să admiruř d'apprópe lumina dulce a lampeř, de care voiř fi peste puçinuř lipsită! (pune lampa pe bancă, pe care se aşeđă, intorcându spatele la ușă; apoi se preface că mănâncă).

(aparte). Se audă pași depărtându-se... Angello a plecatuř. Se profitămă de occasiune. (scote billetul din sinu și lăciteșce).

De la Marietta? Ce'mi anunçă ea? (citesce).

«Caro mio! chiar în nóttea acésta veř fi liberuř; libera-toriul těu este însăř maica ta; iară maica ta este Contessa Diamantini.»

Contessa, maica mea?!! (citesce). «Când ne vomă revedea, veř află că motivul ce a silită pe maica ta a păstra incognito péně adă, în privinča ta, a fostă ca să nu măhnescă pe tatăluř său, care a murită numai de căteva ăille; iară tatăluř těu era unuř bravuř capuř de Carbonari, care muri pe barricade; Contessa se înamorasse de ellă în timpu văduvieř selle; și fiindu că tatăluř Contessei se oppunea seriosuř la acéstă căsătorie, Contessa, însoçită de maica sa, merse în Elveția unde te născu, și te incredință Margarettei, ca să te crăescă totuř acolo; apoi cu baniř Contessei, tu ař putută termina studiele telle la Paris... Atâta d'o-cam-dată. Despre libertatea ta, află că în nóttea acésta veř fi chiemată la Ministrul policieř; 20 de Carbonari devotaři te voră libera între Neapole și Santa-Elma. Totuř în acéstă nótpte vom pleca în Elveția cu tořii. Ită mai păstređă uă surprisă, cându te vomă imbrățișa cu tořii. Fiř liniștită! La revedere!»

Fidanțata ta, în eternitate: *Marietta*.

(Se scădă, și sărută billetul). Contessa, mama mea ! Acum înțellegă totul ! Dumneadeule, îți mulțumesc ! Liberă ! Liberă ! și chiară în acăstă năpte ! O ! de năști fi fostu preparată, așă fi încăunită de bucurie ! ... (pausă). Se aude paș... Vine Angello ! Acum pote veni.

SCENA XI.

Angello și Aniello.

Angello. — (puindu urciorulă lângă bancă). Etă apă prospătă. Esci mulțumită ?

Aniello. — (îllă sărută). De o mie de ori îți mulțumesc, Angello. Tu nu desmînți numele ce porți. Esci angelul custode ală prisonierulu; Dumneadeu să'ți dea totu binele ce doresc. Ascultă, Angello, nu cumva esci Carbonaro ?

Angello. — Nu ; déru amă audiu vorbindu-se de Carbonari ca de nisce bandiți.

Aniello. — Acăsta e progaganda tiraniloră să a sbirioru, făcută într'adinsu contra Carbonarilor, pentru că să' desconsidere în ochi poporului ; déru, cu toate errorele loru, ei suntu martiri libertății..... Te rogă, cinci minute numă ascultă mă ; ca să afli și tu cine suntu Carbonarii, și care e crima mea ; căci și eu suntu Carbonaro, amiculă meu.

Angello. — (aparte). Suntu curiosu. (tare). Să închidă ușa mai ântei. (inchide ușa pe din intru).

Aniello. — (aparte). Cândă așă fi norocită a face din ellă ună adeptă ! Asemenea ómeni ne suntu prea necesari.

Angello. — Vorbesce ; și câtu de încetă.

Aniello. — (încetă). Carbonarii, amiee, suntu uă societate secretă, căria a datu nascere tirannia celor ce guvernă Italia. Carbonarii suntu recrutați din toate clasele societății ; ei jură că voru muri pentru patrie și liber-

tate; iară trădătorii suntă îndată jertfiți de camarađii lor; ei se luptă prin tōte mijloacele a face să dispară din societate miseria și sclavia; adică, numai munca și meritul să fie respălatite; prin urmare, pentru voi, cei săraci și slabăi, pentru voi luptă Carbonarii, ca să vă assigure uă sărtă mai bună.

Angello. — Se pôte.

Aniello. — Regele Murat și regele Ferdinand au protegatū pe Carbonari, cândă au avută nevoie de dênsii; revoluția de la Iulie trecută din Neapole au făcut'o numai cără-va Carbonari cudečetorii,¹⁾ silindū pe Rege a da poporului drepturi și libertăți; mai pe urmă însă regele s'a căită, s'a plecată. Cu constituția tiranii nu potă domni după gustul lor, fiindū deprinși a întrebuința bani poporului după placul lor.

Angello. — (aparte). Așa este.

Aniello. — Până la 1815, erau numai Carbonari; atunci Canosa, ministrul poliției, a isbutită a desbina pe Carbonari prin daruri și făgădueli; și a formată din cei mișezi și slabăi uă bandă de sbiri și de assassinii, sub nume de Calderari, cu cari a începută a da gónă în Carbonari coltați, spionându-i, arestându-i și torturându-i, ca pe nisce tilhari.

Angello. — Déră pe Dumnéa de ce te a închisă aici?

Aniello. — Eu, amice, în timpul revoluției, ca gazetar, am dată pe față hoțiele și mișeliele Despoților; iară mai cu sămă am pusă mâna pe uă scrișoare comprometabilă a lui Canosa către Regele, care se află la Laibach, dusă acolo ca să vie cu oștirea nemțescă, spre a sugruma poporului.

Angello. — (uitându-se în tōte părțile). Mai încetă.

Aniello. — Fiindū că am refusat să dai acea scrișoare, ellă m'a închisă mai întâi în spitalul de nebuni..

Angello. — (încetă). E cu putință?

¹⁾ Istorici, vedă Zaconne, locu citată.

Aniello. — Apoă, fiindă liberată de Carbonari, m'a aruncată în acéstă sutterană...

Angello. — Vorbesce încetă. (se uită împrejură).

Aniello. — Ei bine! amicul meu, .. voiescă tu să mă scapă d'aci?

Angello. — (speriată). Ferescă Dumnează! Nevasta și copii sunt zălogă în fortareță .. N'amă gustă să putredescă în asemenea sutterană, cu nevasta și cu copii....

(S'aude bătândă în ușă).

Aniello. — (încetă). Cine să fie?

Salvatore. — (d'affară). Deschide.

Angello. — Numați de cătă, D-le căpitană. (încetă către Aniello). E căpitanulă, care face revisia închisorii. (aparte). Déca va fi audiu, suntă perduți!

Aniello. — (aparte) Bănuiescă ellă ore ceva?

SCENA XII.

Căpitană Salvatore, ună officeră din fortareță, ajutorul lui Beppo, Michel, Antonelli și Marietta — Angello.

(Michel e în costumă de officeră și poliție; iar Antonelli și Marietta, în costumă de gendarmă și poliție. — Acești trei se oprescă în fuedul scenei la dreptă; Angello asemenea, la stânga. — Salvatore cu ajutorul său vină în față scenei. — Salvatore citește încetă uă hărtie).

Aniello. — (cunoscându-pe amicii mei) — (aparte) Ei aci! și în costumul acesta?! A! înțellegă totulă!

(Michel pună degetul la gură, dândă a înțellege lui Aniello că trebuie să se preface că nu-i cunoște).

Salvatore. — (către ajutorul său) D-le officeră, D. Ministeru allă poliției ordonă să se trimită îndată acestuia prisonieră (arată pe Aniello), însoțită de ună officeră din cidadellă, și sub bună escortă. În lipsa comandantului fortareței, eu, locotenitorul său, își ordonă, în baza acestuia

ordinu, a conduce pe prisonierulă acesta la D. Ministru
allu poliției.

Officerulă. — (făcându semnele de onore) Amă înțellesu, D-le Căpitanu.

Salvatore. — (către Michel) Cu căți gendarmi ați venit?

Michel. — (inainteșă pre scenă, făcându semnele de onore) Să trăiesci, D-le Căpitanu! Cu patru gendarmi călări, și cu acești doi pedestri (arată pe Antonelli și Marietta) cari voru sta pe capra trăsurei.

Salvatore. — (officerului) Veți mai lua patru soldați călări din compania D-le.

Officerulu. (făcându semnele de onore) Amă înțellesu, D-le Căpitanu.

Salvatore. — Iți lasă totă respunderea prisonierului.

Officerulă. — Prea bine, D-le Căpitanu.

Salvatore. — De va fi reținută de D. Ministru, vei cere doavadă în regulă de priimire.

Officerulă. — Amă înțellesu, D-le Căpitanu!

Salvatore. — Să plecăm (esse antei Salvatore, apoi officerulă, apoi Aniello, apoi Michel, apoi cei-l-alti).

Angello. — Bietul Aniello! Cine scie ce sărtă illu ascăptă!

(CORTINA CADE)

ACTULU III.

Scena reprezintă unușalonu în palatului Principelui de Canosa. Uă ușă în fundu. Uă ușă la dreptă, care dă într'unușalconu. Uă masă la stânga, pe care suntă uă lampa, gazette și billete de vizită.

SCENA I.

Canosa (singură).

Canosa. — (în costumă de șefu allu poliție, și decorată) Éttămă în fine iar Ministrul allu Poliție. Restaurațiunea mă redareduce la postul de unde Revoluțiunea mă depărtașe. A! Carbonari! De astă dată le voi aplica bastonada în public,¹⁾ spre a î terroriza. Voi umplea cu ei închisorile Regatului; voi între numărul gendarmilor și allu Calderarilor; voi consilia pe Rege a lua în serviciul său decesă miș Elvețiană²⁾, căci aceia nu fraternisesc cu poporul, cum a făcută oștirea indigenă în revoluția din urmă. Amu arrestată deja pre mulți din cei ce au forțată ospițiu de alienații, încercându-se a libera pe esaltatul d'Aniello.

D'astă dată, voi sili p'acești perturbatori să'ști stră-

¹⁾ Istoriciu — vedi Cantu, vol. XVIII, pag. 439.

²⁾ Idem.

mute cuibulu în Francia, în Germania, unde voru ~~SCIENCI~~ Cichio intră, și stă la ușă. Canosa aruncă ochii pe masă, și ~~ESSAMINÉSĂ~~ cîteva billete de visită. Bilete de visită și de felicitare! Lingușitorii! Abia aü simțită că amă revenită la postulă meū, și multime de budgetofagi, de întreprindători, de postulanți, de șiaristi, ómeni servili său de calculu, vinu să salute adă pe Ministrul poliției, pe care uni din ei illu sfâșiau ieră, și verbalu și prin șicare. Astă-felu suntu ómenii: arroganți cu cei slabă, tărrătorii cu cei tară. (dărindu pe Cichio). A! tu escă, Cichio?

SCENA II.

Canosa și Cichio.

Cichio. — Să trăescă, Excellență!

Canosa. — (ședându lângă masă). Ce veste, Cichio? Pusăi mâna pe Michel și pe Antonelli?

Cichio. — Încă nu, Excellență.

Canosa. — Michel a cutedată, la Iulie trecută, să atace chiaru ospelulă meū, în capulă bandei selle. Acesta n'o potu ierta. (aparte) Pușinu a fostu să pui mâna pe mine.

Cichio. — Excellență, copoi polițici suntu în gónaloră.

Canosa. — În noaptea acesta negeșită voi să fie prinși.

Cichio. — Voi face totulă ca să pui mâna pe ei.

Canosa. — Putem conta pe comandantul fortăreței?

Cichio. — Da, Excellență; și ellu și subalternii lui suntu devotați Regelui.

Canosa. — Si temnițerul?

Cichio. — Puteți conta, Excellență, că pe mine însuși. Famillia lui îmi răspunde de fidelitatea sa.

Canosa. — (aparte). Carbonarii!..... I'affli pretutin-

deni, în palatul Regelui, ca în coliba pescarului. I vomă descoperi pe toți. (tare) Nu cum-va, Cichio, esci și tu unu Carbonaro strevestit?

Cichio. — Exellență, amă dată destulle probe de devotament către Regele și către Exellență Vóstră, și de ură neîmpăcată contra Carbonarilor, ca să nu fiu nică bănuită măcaru.

Canosa. — Bine, Cichio. Suntu multămitu de tine Contésă pe protecțiunea mea. Fiș cu privighere; nu te încrude în nimeni. Ați vădută ați pe Aniello?

Cichio. — Viu de la dinsulă, Exellență. Sera și diminęta visitesu regulată închisoreea lui.

Canosa. — S'a umilită?

Cichio. — Încă nu, Escellență; cred că s'ar pocăj déca amă întrebuiuța tortura...

Canosa. — Nu e nevoie, d'o cam-data. Epistola mea?

Cichio. — Refusă să o dea, Exellență.

Canosa. — Ce încăpăținare!... Déră epistola de înaltă trădare?

Cichio. — (dându-lui uă chărtie) Eat-o, Exellență. Vedeți la ce gradu de perfecțiune a ajunsu imitația scripturei, în secolul în care trăim!

Canosa. — (o esaminăsă) Intr'adecără, cei mai bună experți n'ar putea descoperi plastografia. Déră pe jidau banchieră l'ai vădută?

Cichio. — Da, Escellență. La începutu făcea difficultăți; dără încredințându-ne că Exellență Vóstră ati reluată portofoliul Ministerului Poliției, a consumătă a vă împrumuta suma d'uă sută miile franci.

Canosa. (a parte) Imi trebuie neapărată acéstă sumă, ca să spioneză pe capii Demagogilor prin chiar amicii loru intimi. (tare) Vezi dice jidauului să vie mâine cu bani.

Cichio. — Amă înțellesu, Exellență.

Canosa. — Ce ați găsită asupra lui Aniello?

Cichio. (î dă unu portofoliu). Numați acestu portofoliu, Excellență

Canosa. (răsfondu'lă) Poesii! A! éttă ș'unu portretu de femei... (pune portofoliul să masă). Cunoscă tu acéstă femei?

Cichio. — Nu, Excellență.

Canosa. — Ține acestu portretu; mâine vei affla numele și locuința femeiei acesteia.

Cichio. — Prea bine, Excellență.

Servitorulă. — (anunță) Signoră Puebla!

Canosa. — Să intre! (lui Cichio) Du hărtia acésta în cabinetul meu (î dă scrisoarea plastografă) — (Cichio esse).

SCENA III.

Canosa și Puebla.

Canosa. — Bona sera, Puebla! (î întinde mâna).

Puebla. — Vă felicită, Principe, pentru redobândirea portofoliului Ministerului Poliției.

Canosa. Iată mulțumescu. Ia unu scaună, și să vorbim (ședă amânduoși).

Puebla. — Ecă-ne în fine ajunsă la ținta dorită. Lovindu mereu, calomniindu mereu, capacitatea să intunecată, virtutea să deconsiderează. Carbonarii sunt demoralizați și învinși. Regele înaintează spre Neapole cu armata de invasiune; în fine, Restaurația a triumfată.

Canosa. — Nu putea fi altfel. Pe cătă este de ușor să face în Italia și în Franția să revoluționeze, pătătă este de greu să organizeze să mențină. Voici, anarchiștilor, aveți talentul necontestabil să dărime; numai diplomația însă poate creea. Ieri Carbonarii dictau legi Parlamentului, să ar fi putut restaura chiar dinastia burboniană, să proclama Republica; deră desbințările și neconsecințele lor și au slăbită, și au desconsiderat; și adăsună suntă învinși pe deplină.

Puebla. Divide et impera, dice Machiavel.

Canosa. — La începută, Carbonarii fură republicană ca să placă poporului; apoi napoleonisti, ca să combată pe Austriaci; apoi burbonisti, ca să combată pe legitimiști; Diplomația și a dejucată pe deplină.

Puebla. — Cu adjutorul nostru, Principe.

Canosa. — Apoi, unii înțellegători libertatea ca Iacobini din Franția dela 1793; alții voiau fraționarea Italiei în atâtea guvernamente federative căte provincii suntă; alții cereau chiar legea agrară, dupe cum o vi-sasseră Grachi, acum duoă mii de ani. — Apoi în armată, fiecare Carbonaro voia a menține gradul ce lăua avușsesse în Vente. Toți să credă generali, nici unul soldat. Desbinare între capi, gelosie între provincii, anarchia pretutindeni. Nu e de rău de mirare că armata republicană, forte de 25 mii soldați, din care mare parte junii entuziasmati și veterani albiți sub stăguri, să fi fostă pe deplină învinsă.

Puebla. — În fine, Principe, cată a mărturisi că presa demagogică a preparat terremul Restaurației...

Canosa. — Cu toate acestea presa demagogică trebuie să amuză sub nuoul regim, să se devie instrumentul Guvernului.

Puebla. — Nu vă înțelegeți, Principe.

Canosa. — Mă explicați. M-am servit de presa anarchică, ca din urmă instrument, spre a restabili ordinea legală; uă dată scopul ajunsă, instrumentul trebuie sfărămat. Anarchia în politică este ca veninul în medicină; puțină, profită; multă, distrugă.

Puebla. — Mă-ai dată parola, Principe, că voi figura în noua combinație ministerială... Mă-am compromis și onorea și viața în ochii Carbonarilor...

Canosa. — (ride) Voiați abia sunteți posibili în revoluție; credeți că puteți fi posibili sub Restaurație? În care parte din lume văd că pe demagogie la putere dupe uă Restaurație, fructul allu invaziunii, allu res-

belluluſ civiluſ, séu alluſ unei conſpirațiunii militare? Revo luſionarii de feluluſ tēu potuſ veni la putere, însé nu maſ după uă Revoluſiune, séu dupe uă conſpirațiune; însă ſi attuncă nu ſe potuſ manține la guvernū de cătu puține dille, ellementul loruſ fiindu desordinea, pe cându guvernul ū in genere eſte ordinea.

Puebla. — Aſa déru, eū ſi amicii mei?

Canosa. — Allegeti: ori membrei ai poliției secrete, ori diaristi guvernamentali, séu emigrați politici.

Puebla. — (aparte). Pentru a doua óră ſuntu dejucatū! (tare) Voiu continua rolul ū inceputuſ.

Canosa. — Eattă ce va ſe dică a fi diplomatū!... Cu modul ū acesta, Puebla, poți avea șanſe a veni mai tērdiū la Ministeriu. (aparte). Vorbă ſe fie!

Puebla. — Maſ amu ſe priimescu, Principe, doue părți din trei din baniu ce amu contractatū cu Excelența Vóstră....

Canosa — (cu impaciență) Cându voiu avea, voiu plăti.

Puebla. (aparte). A! Vulpe bětrěnă! Iti voiu plăti eū ſtie cu altă monedă... (tare) Aſa déru ne-amu înțellesu, Principe. (se scolă)

Conosa. — Cum iți vei aſterne, aſa vei dormi.

Puebla. — Adio, Principe!

Canosa. — La revedere!

Puebla. — Contésă pe concursul ū meu. (a parte). De m'o prinde ſ'a treea óră, să'mi taie nasul ū, (e ſe infuriatū).

Canosa. — (sună clopoțellul ū și Cichio intră) Spionésă pe pe Puebla ſi pe amicii lui intimi.

Cichio. — Amu înțellesu, Excellență.

Canosa. — Imi vei rapporta in fie-ce di tōte mișcările loru.

Cichio. — Servitorii loru ſuntu spioni ai poliției secrete.

Canosa. — Bine.

Servitorul ū. — (anunță) Doctorele Spinoſa.

Canosa. — Să intre!

SCENA IV.

Canosa și Spínosa.

Canosa. — Ei bine, dottore? Ce te-aî făcută de dece
dile de cândă nu te-amă mai văduță? Aî esaminatū
p'Aniello?

Spínosa. — Te aî servită cu mine ca d'ună instru-
mentă, ca să comită uă crimă. Acésta nu e leală, principe.

Canosa. — Essagerează lucrulă, dottore. Mi s'a spusă
că Aniello e esaltată, și amă voită a mă incredință de
adevără prin Domnia ta.

Spínosa. — Unde l'aî ascunsă?

Canosa. — Astă este secretulă meă, dottore.

Spínosa. — Și care e crima lui?

Canosa. — Ță-amă spus'o odată, mi se pare.

Spínosa. — Ei bine! Nu! Nu pôte fi de creduță a-
cesta. Crima lui Aniello este curagiulă opiniilor sălle
politice; este combatterea politicii D-telle, greșită, dupe
părerea lui; chiar dacă acea combattere ar fi fostă lip-
sită de tóte regulile bunei cuviințe, răsbunarea este prea
aspră, este barbară. Permite-mă a 'ți-o spune, cu fran-
cheță ce mă caracterisă; este chiar nedemnă de ună
gentlemană .. (se primblă supărăt).

Canosa. — (irritată). Dottore, uiți cu cine vorbesci?
Décă n'aș respecta pérulă D-telle cellă albă, décă aș
uita că ești mediculă familiei melle de 20 de ani, și că
'ti suntă datoră chiar viața fiuluă meă, pe care în duoă
rânduri l'aî scăpată de la mórte, în minutulă acesta nu
aî fi aici.

Spínosa. — (incrucișându brațele, să opresce în față lui Canosa).
Și unde aș fi, mă rogă?

Canosa. -- Acolo unde aî făcută cunoștință cu Aniello.

Spínosa. — (cu ironie). Iți mulțumescă! Află, Principe,
că Carbonarii, de și învinși, suntă încă tară; și, cu tóte

errorile loră, mâine voră fi triumfătoră; căci astă-felă o voiescă insușă Despoții.

Canosa. — Cum se vede escă și tu Carbonaro?

Spinosa. — Află, Principe, că uă umilire ca cea impusă lui Aniello ridică, nu degradă victimă; iară adversarii voștri politici n'o potă uita lesne.

Canosa. — Dottore, decă n'ași sci că ești original...

Spinosa. — Află, Principe, că Acția produce Reacția. Gândesc-te la mama lui Aniello. Facă appellă la inima D-telle de părinte... Gândesc-te în fine la fiulă D-telle, căruia îl lașă ună nume...

Canosa. — (bătându din picioră). Spinosa! Aceasta este ultima insultă ce îți toleresă în casa mea și în presința mea.

Spinosa. — A spune adevărul călloră putință este aî insultă! (ședea josă, indignată).

Canosa. — Ascultă, Spinosa. Sciă câtă iubescă pe fiulă meă. Ei bine! Décă Albertă ară fi comisă crima lui Aniello, tu, ministrul poliției, ce aî fi făcută?

Spinosa. — Imposibilă ca Aniello să fi comisă crima ce î se impută.

Canosa. — Și cu tōte astea a comisă acea crimă; ellă a scrisă amicului său Michel uă epistolă cu cuprinderea următore: «M'amu informată că Regele va intra în Neapole incognito. Figura lui îți-e bine cunoscută; întempiñă'lă cu amicii nostri, în costumă de săteni, la porțile Neapolei; și d'odată cu buchetele, prezintați și stilulele Carbonarilor. Trebuie exemple ca celă de la 1648 și 1793 pentru regii sperjură.»

Spinosa. — Fabulă, Principe!

Canosa. — Déră scriptura lui din epistolă sămănă ca duoă picături cu scriptura din acestă portofoliu..... Voiescă se vedă acea epistolă?

Spinosa. — Déră, pentru Dumnezeu, Principe, bunulă simță spune, că ună omă intelliginte ca Aniello, și o-nestă ca dênsulă, n'avea nevoie a scrie asemenea lucruri

comprometabile unuī amicū intimū, pe care lă vedea în totū minutulū.

Canosa. — (aparte). Arū avea dreptate înaintea Jurilului.

Spinosa. — Numaī unuī neamicū personalū allū luī Aniello, fără ânimă, fără caracterū, fără conștiință, a pututū să și resbune de dēnsulū cu modulū acesta infamū...

Canosa. — Dérū identitatea scripturei?

Spinosa. — Esperți dibaci și conștiințoși arū putea descoperi plastografia. Principe, facu uă propunere: unuī schimbū de epistole compromitabile, din care numai una de sigurū e plastografă, după părerea mea.

Canosa. — Nu te înțellegū.

Spinosa. — Aniello 'mī a spusū adevărata causă a arestării sălle. Ellū possedă uă epistolă a D-telle auto-grafă către Regele, fórte compromitabilă pentru D-ta.

Canosa. — Fanfaronadă de poetū! 'I amū trămisū respunsū s'o publice, decă o possedă.

Spinosa. — Si cine ar avea adă curagiul să o tipărescă? Așa déru refusă?

Canosa. — Regele este infuriatū contra acellui miserabilū.

Spinosa. — Mă voiă addressa déru eū la Regele. Sperū în fine a putea convinge pe Rege că, după uă revoluție ca ceea dela Julie trecutū, făcută numai de Carbonari, săllū căruia resultatū a fostă uă constituțione atâtū de liberală, Regele, în interesul tronului săllū dinastie, trebuie să menajese pe Carbonari, respectându cellū pu-tinū parte din libertățile publice, și mai alături libertatea individuală.

Canosa. — Carbonarii voră fi striviti, dottore; o cere instinctul de conservare allū dinastie burboniane, la care trebuie să tie toți adevărății Napolitană. Cătu despre libertățile publice, le amū putea mărtine pe tóte, fără temă d'uă nouă Revoluțione.

Spinoza. — Mă 'ndoescă.

Canosa. — Iți voi și probă că acesta e possibil; și éttă cum. Totulă atârnă de la applicarea legilor... Cellă mai mare principiu allă timpilor moderni, *suveranitatea poporului*, baza instituțiilor liberale, se poate scamota ușoră d'ună diplomată ca Talleyrand, în folosul celor interesați.

Spinoza. — Suntă curiosă a cunoscere acestu mecanismă.

Canosa. — Mecanismul e simplu. Regele, în virtutea dreptului cei accordă Constituția, formădă Ministerul, din Cameră sau afară din cameră.

Spinoza. — Așa este.

Canosa. — Ministrăi numescă pe guvernatorii de provincii; guvernatorii numescă, sub formă de allegere, pe Deputați și pe Senatori... Eată puterea legislativă la ordinele puterii executive. Puterea judiciară? Atârnă direct de puterea executivă, care numește pe Magistrați, și chiar pe cei inamovibili, dela care se poate lăsa asigurări de supunere.... Astfel equilibrul celor trei puteri ale Statului devine în realitate uă ficțiune.

Spinoza. — Politică de Machiavel.

Canosa. — Pe care aș applica și Carbonarii în scurtulă timpă cătă aș stată ei la putere. În politică, ținta justifică mijloacele: maximă pe care Carbonarii aș combătau numai cândă n'aș fostă la putere.

Spinoza. — Dér pressa? Fi-va și ea liberă?

Canosa. — Și pentru ce nu? Guvernul va avea și ellă foile sălă, officiale și officiose, liberale și conservatoare; apoi, cu gratificații, cu decorații, cu funcțiuni și cu concesiuni, și la nevoie cu avertismente și cu procese de presă, astupăm gura celor nemulțumiți, celor esaltați și celor ambițioși.

Spinoza. — Déră poporulă?

Canosa. — Poporulă? Uă turmă de o! Pe Lazzaroni împaci cu paine și cu spectacule, ca Cesarii Romei

plebea romană; comersanților și industrialilor le acordă oare-care prerogative, și escă mai totu-d'a-una sigură de concursul lor. Pe Carbonarii îi intimidesc cu bastonada, și îi puă în conflict cu Calderarii. Poporul? Înnorant și ingrată, după uă dă de triumf, lasă scepticul pre măna unui ambicioz ca Cromwell. Poporul? Sacrifică, fără scrupulu, apărătorii ca Danton. Poporul? Uă turmă de oă, cum amă disu, pe care o sploașă totu-d'auna, în profitul său, celu maă dibaci său celu maă forte.

Spinosa. — Dără cându poporul se va lumina? Cându Leul se va deștepta?

Canosa. — Cei chemați a lumina poporulă au interesul alături să intunerică, sau aici falsifică bunul sămătu, spre alături putea sploata în folosul lor. Dottore! Libertatea ar triuflă definitiv dacă Demagogia nu ar ucide Democrația, prin licență pressei prin escesele săle, prin esclusivismul său.

Spinosa. — La aceasta aici cuvîntă. Demagogia nasce Tirania. Cu toate astea, libertatea va triuflă de sigur, Prințipe. Reforma lui Luther și reforma filosofilor au produs revoluția cea mare, care a dărămat feudalismul; ea să desconsidera însă prin terrore; însă terrorea albă a Bourbonilor, a egalată terroarea roșie a Iacobinilor; și va produce în Franța mari tulburări, peste puțină; apoi politica de basculă, pe care o prevădă, va produce în statele constituțională revoluționi cari se vor întinde peste totă Europa; și multe tronuri vor fi derămate, mulți tiranni vor fi mâncă pâinea esilului!

Canosa. — Tirani omeniri nu sunt tocmai Despăgăi, de căci te plângă; sunt lăcomia și egoismul, căci facă pe omul sclavul său interesului său passionelor; păcătoarea, deoarece, smulge din inima omului; atunci, și numai atunci, poate va fi asigurată triufulă Libertății.

Spinosa. — Prin cultură și educație, Democrația va triuflă; iar prin Democrație, omul va deveni demn

de cele trei mari principii, înscrise pe standardul marei Revoluției dela 1789: *libertate, egalitate, fraternitate*¹⁾.

Unu servitoru. — (anunțându) Contessa Diamantini.

Canosa — Să poftescă!

SCENA V.

Cei de susă, și **Contessa Diamantini**.

Contessa. — Vă salută, principe.

Canosa. — Bine ați venită, Contessă. (înținde mâna) Vă recomandă pe dottorele Spinoza. (luă Spinoza) D-na Contessa Eleonora Diamantini.

Contessa. — (întinându mâna lui Spinoza) Sună fericită, signior dottore, a face cunoștință D-le.

Spinoza. — Și eu nu mai puțină, Domnă Contessă.

Canosa. — (dându unu fotoliu) Ședeți, Contessă. (ședându-toși) La ce vă pot să servi?

Spinoza. — Póte că presința mea?... (se scolă).

Contessa. — Din contra, signior dottore, îmi faceți placere să se dea; póte vei bine-voi să mă ajuta să sănătatea mea să fie bună. (luă Canosa) Este să femeia care a servită de mine annă în cassa părinților mei; ea are unu singur copil, protegeat de mine, și care este implicată în Revoluție; numele său este Aniello.

Spinoza. — Aniello?!!

Canosa. — Aniello?!! Poetul-publicist?

Contessa. Ellu însuși, Principe.

Canosa. — Illu cunosc... Unu esaltat...!

Spinoza. — Unu jude onestă, înainte de tot.

Canosa. — Prin scările lui mă spusă la disprețul public și la pumnalele Carbonarilor.

¹⁾ Dialogul din această scenă este cadrul operei anonime ce a apărut în Bruxelles la 1865 «Machiavel au XIX siècle.»

Spinosa. — (aparte) Pe care le meriță.

Canosa. — Intre altele, a făcută uă satiră mușcătore, publicată în fóea sa, **Tribunulu poporului**, și în care face allusiuñe la alliança mea cu Puebla. Permiteți să v' o citescă, Contessă. (luându uă gazettă după masă, citeșce tare și rar).

LA DUOI EROI.

Eată duoï eroï,
Illustriï amêndoï!
Unu Machiavelu
Ş'unu Policinelu;
Amêndoï d'uă viñă
Cum și d'uă credință;
Actori forte rari,
Saü saltimbanci mari;
Unul esaltatū,
Altul diplomatū;
Unul, capu de bravă;
Altul, capu de sclavă;
Iar cellu diplomatū
Ađă a dejucatū
Pe cellu anarșicu.
Sic, Puebla, sic !

Spinosa. — (aparte) Minunatū !

Contessa. — Déră numele vostru, principe, nu figurează într'acéstă epigramă.

Canosa. — Allegoria, Contessă, e prea transparinte... Déră să vedemă, ce potă face pentru protegeatul D-le?

Contessa. — Sălă liberați de la închisore, principe, pe garanța mea.

Spinosa. — (aparte) Fi-va ea mai norocită de câtă mine ?

Canosa. — Regretă, Contessă, că nu vă potă servi : este implicată într'uă conpirañiune contra vieñei Regelui.

Contessa. — Aniello conspiratorū contra vieteř Re-geluř ? !!

Canosa. — Possedū, Contessă, proba inalteř selle tră-dări, pe care, daca voiři, v'o potū arăta indată.

Contessa. — Suntū curiōsă.

Canosa. — Permiteř a v'o adduce. (esse)

SCENA VI.

Contessa și Spinosa.

Contessa. — Signior dottore, credi D-ta ceea ce spune Principele ?

Spinosa. — Mě īndoescū, Contessă.

Contessa. — Si eř asémenea... A! cum mě dōre capulū ! Esř puřinū īn balconū să mě rēcorescū (esse ī balconū)

Spinosa. — Suntū prea curiosū a vedea epistola īn chestiune.

(S'aude din balconū unř flueratū semnificativū ; apoi Contessa revine pe scenă, după uă lipsă de câte-va minute).

Contessa. — (aparte) Sémnalul ř s'a datū.

SCENA VII.

Ceř de susū și Canosa.

Canosa. — (presintăudū Contessei uă hărtie) Eată, Contessă, proba flagrantă a crimei lui Aniello, protegeatul D-tale. Comparaři, vě rogū, scriptura din acéstă epistolă cu scriptura din acestū portofoliiř (ia portofoliul după masă ři'l presintă Contessei). Nu este aşa că assemănarea este fra-pantă ?

(Contessa esamină cu atențiuue epistola din portofoliiř).

Contessa. — (presintându lui Spinoza portofoliul și epistola) Cum vi se pare, signior dottore?

Spinoza. — (esaminându-le cu atenție) Témă 'mî e că este plastografie.

Contessa. — Se crede, Principe, că imitația scripturei a ajunsă, în secolul acesta, la unu mare gradu de perfecție.

Canosa. (aparte) Sfidu ori ce esperți a putea descoperi falșul.

Spinoza. — Impărtășesc și eu opiniunea Domnei Contessei.

Contessa. — Principe, în considerația amiciei D-v. cu reposatul tată-meu, în considerația etății lui Aniello, a imprejurărilor în care s'a aflată, a mamei sălle, allu căria ellu e singurul sprijinu, vă rogă, ertați'lui.

Canosa. — Imposibilu, Contessă!

Contessa. — A' face din Aniello unu amicu, ceea ce ar fi din parte-vă unu actu de înaltă politică.

Spinoza. — Unescu și eu, Principe, ruga mea la a Domnei Contessei.

Canosa. — Imposibilu, Contessă! Imposibilu, dottore! Regele este infuriat contra lui Aniello. Trebuesc exemplu pentru a terroriza pe cei ce cutesa a attenta la viața Regelui.

Contessa. — (aparte) Merită sărta lui.

Spinoza. — (care în timpul acesta resfodia portofoliul) Păcatu d'acestă judecătă! Are unu talentu necontestatu pentru poesie. A! eată una... Imi dați voe să o citescu?

Canosa. — Citescu, dottore; ne vomu amusa.

Spinoza. — O! fără multă, vă assigură... (citesc rară și tare.)

ŞÉRPELE și FEMEEA
SAU
C I N E E M A I T A R E ?

Uă biată omidă,
 Saă uă crisalidă,
 Rodea iarba verde ;
 Vribia o vede,
 Si pe nesimtite
 Hap ! ea o înglîte ;
 Insă ună Erette
 Din sboră se repede,
 Vribia răpesce
 Si la cuibă pornesce.
 Aci vînătorulă mi ți'lă aştepta ;
 Pac ! și carnivorul în valle plumbă.
 Vînătoru-alergă passerea să ia ;
 Dér calcă p'ună şerpe ce'n iarbă pândeia ;
 Şerpelle illă muşcă, vînătorulă móre ;
 Sóca'ï, desperată, jură resbunare ;
 Şerpelui ea pune în iarbă uă cursă ;
 Si în cursă, lapte, ce servă de mursă.
 Şerpele-apucată
 Este torturată.

MORALA.

Adescă în lume omulă celulă mai bravă,
 Ce se crede tare, este celulă mulă slabă.

Canosa. — Nu e urită; intr'adévéru, are talentă pro-
 tegétulă D-téle, Contessă.

Contessa. — Aşa déru, principe, refusă ?

Canosa. — Refusă categorică, Contessă; și să nu
 mai vorbimă d'acesta.

Contessa. — Prea bine!

(Contessa tușesc tare; și la acestu semnală se aude afară sgomotă de arme).

Canosa. — Ce însemnădă acestu sgomotă? (trage clopoțellulă.)

SCENA VIII.

Cei de susă, **Aniello** și **Michel**.

(Aniello și Michel, în costumul de Carbonaro descrisă la finele acestei scene, se oprescă la ușă, ca duoă sentinelă).

Canosa. — (surprinsă) Tu, aci?!!

Spinosa. — Aniello!!!

Contessa. — (a parte) Plăcută surprisă pentru Canosa!

Aniello. — Eșu însuși, Domnule Ministru allu polițieř.

Canosa. — Si cel-altu? (arată pe Michel)

Aniello. — Michel, amiculă meu.

Canosa. — Si cu ce ordinu sunteți voi aci?

Aniello. — Michel, din ordinulă meu; și eșu, din ordinulă D-lui Ministru allu polițieř. Eată'lă. (i dă o hârtie)

Canosa. — (esaminând-o) Sigiliulă meu! Scriptura mea! Semnatura mea! Ce însemnăsă acăsta? (citescă) «D-lui Comandantă allu fortărećeř Santa-Elma. Trămite indată la ospelulă meu pe prisonierulă Aniello, îsoçită d'unu oficeră și de căři-va soldař cällărř din citadellă

Ministrul polițieř, Prințipele de **Canosa**.

(mototolescă hârtia, și fixăsă pe Aniello și pe Contessa.)

Spinosa. — Așa dăr D-nu Ministru allu polițieř ne prepara uă surprisă? Vă felicită, Prințipe, de ideea ingeniösă ce ați avută.

Canosa. — (infuriată) Plastografie! Trădare!

(sună clopoțellulă; dăr nimănă nu vine)

Contessa. — Prințipe de Canosa, nu va fi ore și a-

cestă ordină eșită din fabrica din care a eșită epistola lui Aniello de înaltă trădare?

Canosa. — Déră nu vine nimeni? (sună clopoțellul cu furie) O! déră astă e prea multă. (Se duce de deschide ușa, și rămâne immărmurită la vederea a șase Carbonari, ce stață cu pumnalele rădicate. Costumul loră este: în capă, caschete cu pană tricoloră ca eșarpa; tunică scurtă, avându pe pieptă desinată în albă unu pumnală și o secure, încrurișate; pantalonă strămăță, băgați în cisme lungi; la briș cu eșarpă tricoloră (roșiu, negru și albă); la spate, carabină scurtă; la cingătore, unu pistolă și unu pumnal. — La vederea loră, Canosa se retrage spăimântată)

Așă déră suntă arestată în cassa mea?

Spinosa. (aparte) Cam așă unu lucru.

Contessa. — (către Aniello și Michel) Așteptați afară.
(ei essă, inchidându ușa.)

SCENA IX.

Canosa, Spinosa și Contessa.

Canosa. — Ce însemnăsă acăsta, Contessă?

Contessa. — Acăsta însemnăsă, Principe, că Carbonarismulă învinsă e mai forte de câță Despotismulă invingătoră.

Spinosa. — Tocmai ceea ce gândemă e să adineaoři; déră nu credemă că va fi așă curândă.

Canosa. — Sciř, Contessă, că, la unu semnală dată, aș putea să vă arestesă pe toții?...

Contessa. — Amă luată totă măsurile de apărare. Rolurile său schimbătă: escă prisonierulă meă.

Canosa. — Așă déră D ta escă autorulă acestei comedii?

Contessa. — Dramă, nu comedie, Principe.

Spinosa. — (aparte) Și încă ce dramă!

Contessa. — Putemă să te omoră, déră n'amă voită;

pentru că 'ți a servită norocu ca Aniello să nu móră ; și pentru că în ordinea socială tiraniș suntă cam trebuincioși, ca furtunele în ordinea Naturei : furtunele curăță atmosfera de miasmele veninate ; tiraniș provoacă revoluțiuni prin crudimile loră. Revoluțiunea din Neapole din anul trecută aî provocat' o D-tă, principe de Canosa, cu banda D-le de assassină.

Canosa. (infuriată) Amă perdută răbdarea, Contessă.

Contessa. — (făcându-i semnă să se slăbească) Ședî, și ascultă. Peste puçină crudimile Vôstre voră provoca uă nuoa revoluțiune ; poporulă, în lipsă de cultură, trebuie să simtă în cōsta lui baionetta mercenarului și pumnalul Calderarului, pentru ca să se deștepte, și să restórne pre tiraniș sēl.

Spinosa. — (aparte) Sublimă femeă !

Canosa. — Aî terminatū ?

Contessa. — Amă terminatū.

Canosa. — (arătându-i ușă) Puteți pleca.

Contessa. — Înainte d'a pleca, priimesce acéstă epistolă dela fiulă D-tale. (îi dă uă epistolă).

Canosa. — De la fiulă meă? (îtesce) « Suntă priso-nierulă Carbonariloră. Mi se spune că fi uă vendettă, « în schimbulă altei vendette ce D-tă aî fi esercitată asupra poetuluă Aniello. Fiindă astfelă, înțellegă poziunea mea. »

„Albert de Canosa.“

(aparte). Ună semnă convențională din parafa semnăturăi lui Albert mă incredințează că este însăși scrip-tura lui.

Contessa. — Speră că celuă puçină acésta nu e plas-tografie...

Spinosa. — (aparte). Legea talionuluă : dinte pentru dinte.

Canosa. — Ei bine ! Contessă, scopulă 'ți este ad-junsă. Aniello e liberă. D-tă ești triumfătoare. Ce'ți mai folosesce arestulă fiuluă meă ?

Contessa. — Ce'ți folosia D-tale arestulă fiuluî meû?

Canosa. — Aniello, fiulă D-le?!!.

Contessa. — Negreșită.

Spinosa. (aparte). O credă fără probe.

Canosa. — Dacă așă fi sciută...; dărău este implicată într'uă conpirație...

Contessa. Mai susții acéstă minciună?

Canosa. — Contessă, mă insultă... (aparte) Turbesă.

Spinosa. — (aparte) Critică poziție pentru Canosa!

Contessa. — Trei dile a ședută Aniello în spitalul de nebuni; merita ellă acéstă pedepsă?

Canosa. — Suntă suppusă unui interrogatoriu?

Contessa. — Negreșită; suntă judele, și ești culpa-

bilulă.

Canosa. — Nu'ți recunoșci acestă dreptă.

Contessa. — Adio! (plâcă spre ușă)

Canosa. — (oprind'o) Opreșe-te, Contessă. Recunoșci că escă cellă mai tare; mă supuiu forței maiore.

(Contessa revine la locul său.)

Spinosa. — (aparte) Orgoliul lui Canosa este umilită!

Canosa. — (aparte) Mă veți plăti scumpă acesta.

Contessa. — Respunde, principe de Canosa; merita Aniello a fi închisă în spitalul de nebuni?

Canosa. — (aparte) De voiă mai pune odată mâna pe dânsulă...

Contessa. — Merita Aniello a fi închisă în sute-

rana dela Santa-Elma?

Canosa. (aparte) Sperjură Comandantă, îmi vei plăti scumpă trădarea ta!

Contessa. — Signior dottore, în consciință, merita Aniello assemenea pedepsă, pentru că, ca tribună alături poporului, și-a îndeplinită sarcina cu curagi și demnitate?

Spinosa. — În consciință, D-na Contessă, nu merita.

Canosa. — Și ellă? Suntă dărău toti înțelleși?

Contessa. — Principe de Canosa, de ce dile a suf-

ferită fiul meū într'uă sutterană ună arestă nedreptă ; dece ăille va sufferi, pe bună dreptate, fiulă D-tale ună arestă, totă într'uă sutterană.

Canosa. — Intr'uă sutterană ! dece ăille !

Spinosa. — Grație, Contessă !

Contessa — Imă trebue garanții, signioră dottore.

Ganosa. — Parola mea, Contessă.

Contessa. — Póte cine-va conta pe parola lui Canosa ?

Canosa. — Contessă, abusesi de forță D-le...

Contessa. — Singură ați deconsiderat și parola și jurămîntul D-le.

Canosa. — Contessă, mă umilescri prea multă.

Contessa. — Omulă se degradă său se ridică prin propriele sălle fapte. (către Spinosa) Signioră dottore, ieș D-ta pe garanță pre principale de Canosa ?

Canosa. — (infuriată) Contessă... destulă !... Amă pierdută cu totul răbdarea.

Spinosa. — Dómna Contessă, cândă increderea lipsesc, ori ce cuvinte suntă de prisosu; speră însă că acesta îi va servi de lecțiune. (aparte) Lupulu își lépădă pérulu, nu însă și réua deprindere.

Canosa (aparte) Si ellă mă umilesce ? Imă voi să resbuna de voi toți...

Contessa. — Ei bine, signior dottore, D-ta ați parola mea că, peste dece ăille, începândă de mâine, principale de Canosa va putea îmbrăcișa pe fiulă său.

Spinosa. — Iți mulțumescu, D-na Contessă, din partea unuia părinte nenorocită ; dăr, te rogă, ca celu puținu Albert să nu și facă arestulă într'uă sutterană.

Contessa. — Vești satisfăcută, signior dottore...

Spinosa. — Iți mulțumescu, D-na Contessă, de increderea ce'mă arăți.

Contessa. — Însă cu condițiunea ca Principale să'ști parola, celu puținu în astă imprejurare ; altfelu, nu respondu de viața fiului său. Adio, Principe ! Si nu uita că libertățile publice potu fi unu minutu năbușite sau

scamotate, nică odată însă nimicite; prin urmare, libertatea este totuș-d'auna triumfătoare, cândă cuțitulă tiraniei ajunge la osul poporului.

Canosa. — (in ironie) Voi și sci să profită de consiliile D-le, Contessă.

Contessa. — (dândă mâna lui Spinoza) Adio, signior Spinoza.

Spinoza. — Omagele melle respectuoase, illustră Contessă! (Contessa esse).

E! Principe! cine e mai tare? Mi se pare că femeea, simbolul poporului.

Canosa. — Vom vedea îndată.

(se repede la unu perete, și împinge unu ressortă, mascată în acelă perette, care face să se audă d'afară unu sunet de clopoțellă. — Îndată intră unu Carbonaro armat.)

SCENA X.

Ceř de susu și **Carbonaro**.

Carbonaro. — Ce doresce D-nu Ministru?

Canosa. (înfuriată) Iarăși voi?

Carbonaro. — Negrești: escă arestată pénă mâine diminęcă, din ordinul Dómnei Contessei.

Canosa. — Afurisită femei!

Spinoza. — (care în timpul acesta sta estasiată) Si eū, amiculă meū?

Carbonaro. — Dumnéta escă liberă, signioră dottore.

Spinoza. — Mulțumescă D-nei Contessei.

Canosa. — (arătându ușa Carbonarului) Destul... Eș...

Carbonaro. — (aparte) Tigrulă în colivia de feru! (esse)

SCENA XI.

Canosa și Spínosa.

Spínosa. — Astfel respectești, principe, cuvântul D-le de onore? Mai încrede-te altă dată în parola Prinților! Adio, principe de Canosa!

Canosa. — (care în timpul acesta se primblă furios) Dutte la Dracu, bătrînă esaltată!

Spínosa. — Mă ducă în Elveția, nu la Dracu; căci în Neapole numai pote fi nimeni în siguranță sub unu Ministru allu poliție ca Canosa.

Canosa. — Nică în gaură de șerpe nu veți scăpa de mine.

Spínosa. — Vomă vedea; și până a nu ne despărți, ține bine minte acesta:

Nică uă faptă fără plată. (esse)

Canosa. — (amenințând cu pușculă) Nică unul din voi nu'mă veți scăpa din mâna mea... (pausă) Dér Albert? (se trințesc pe fotoliu, și redîmă capul de mână).

A! fiulă meă! fiulă meă!

(CORTINA CADÈ)

FINE.

CRITICA ACESTEI PIESSE.

După prima represintare a *Carbonarilor*, a appărută în *Reforma* și în *Telegraf*¹⁾ uă critică a acestei piese, pe care credem să de datorie a o reproduce aici, în interesul artei dramatice.

D. N. Popescu, cunoscută publicului prin nuvelele istorice, atâtă de interesante, cari figură prin **Calendare**, și mai alesă prin *critica theatrală*, cu care adduce mari servicii teatrului, D. Popescu dicea despre *Carbonari*, în *Reforma* dela 10 Decembrie 1872:

„Juoč, la 7 currentă, se jucă piessa intitulată «*Carbonarii sau luptele politice*,» dramă în 3 acte, de D. C. Aricescu.

«Intrigă bine susținută de la început până la fine; uă acțiune viuă, interesantă, emoționătoare, variată, instructivă, ne complicate și neobositore; nisice peripeții bine succedate și bine legate între denele; scene din care artiștii pot să profite spre ași desvolta talentele ce possedă; uă multime de maxime și lecțuni fără veritabile, fără potrivite cu actualitatea, și fără utile moralității publice; nisice tipuri verisimile și unu finală mulțumitoră pentru spectatori, și satisfăcătoră moralmente: iată în resumatu puține din meritele principale ale operei D-lui C. D. Aricescu.

„Nu este unu capă d'opera, nu este uă piessă în care cei ce cătă pete în sōre n'ar găsi câte ceva de care s'ar putea agăța; nu are acelă stilă îngămată și pretențiosă care să tindă la classicism; dără este uă piessă care însușește toate condițiunile indispensabile unei scrieri théatrale.

¹⁾ De ce ore celelalte diare au pășită tacerea în privința acestei piese?

«Nu este copleșită de efecte de scenă; este sărăcuță cum trebuie de processiuni și tablouri spectaculoase; dărău are acelui nu sciș ce care captivă curiositatea tuturor, care preoccupă imaginațiunea publică, care gonesce cătă colo răcăla și urſitul, care transportă pe spectatori în lumea idealismului, și ficțiunea o transformă în realitate; dărău are talentul d'a mișca animile privitorilor, dupe peripețiile prin care trec eroii ce au înainte; este în fine uă veritabilă dramă.

“De și scena se petrece în Italia, de și personajele se văd că nu sunt române, totuși simplitatea și naturalul cu care se succede acțiunea, micile imperfecțiuni ce se impută de unii peici pe colea, și care dispără înaintea ansamblului, unele expozițiuni cam lungi, după cum susțineau alții, a probat ori căruia omu că scrierea este originală, că unu Român debutant în scrierî dramaticî, dărău familiaru cu artea d'a scrie, este autorul acestei compozițiuni.

“Eü, din parte-mi, illu felicitesu, și mulțumescu, și l'u rog să cerce a pune pe scenă, totu în același modu, și una din frumosene sa și teribilele pagine alle istorie nôstre.”

Telegrafulu, în No. dela 23—24 Decembrie se exprima ast-felliu în privința acestei piese:

“Ce a făcut ore succesul acestei piese?

“Este bine scrisă și bine jucată; intriga merge crescendo, interesul asemenea, fiindu interesul actualității; scenele suntu scurte, acțiunea viuă, variată și instructivă; fie-ce vorbă, fie-ce schimbare de scenă, emoționesa publicului; peripețiile bine succedate, maximele pline de adevăr; în fine, allusiuni transparinte, de și scena să petrece în Neapole, la 1821.”

Subscrisul, care amu avutu fericirea a edita acéastă operă, speru c'am satisfăcutu uă curiositate legitimă a publicului prin tipărirea acestei opere; publicul o va priimi, credem, cu placere, fiindu uă operă instructivă sub tóte puncturile de vedere.

N. R.... editoru.

